

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ/KOMBINOVANÉ STUDIUM

2022-2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Hana Holatová

Vzdělávání pachatelek trestných činů v České republice

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. Mgr. Ing. Krpálková Krelová Katarína Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR / COMBINED (PART TIME) STUDIES

2022-2023

BACHELOR THESIS

Hana Holatová

Education of female offenders in the Czech Republic

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. Mgr. Ing. Krpálková Krelová Katarína Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Doc. Mgr. Ing. Krpálkové Krelové Kataríně Ph.D. za její trpělivost, cenné rady, pomoc a ochotu. Dále tímto děkuji za spolupráci nejmenovaným neziskovým organizacím a respondentkám výzkumu.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou vzdělávání pachatelek trestných činů v České republice. Teoretická část nabízí nahlédnutí do historie vzdělávání a výchovného působení na pachatelky trestných činů. Nastiňuje vzdělávání ve věznicích a zabývá se penitenciární a postpenitenciární péčí. Praktická část obsahuje kvalitativní výzkum, jež má za cíl zjistit, jaký je pohled (názor, zkušenost) respondentek na ovlivnění svého života po návratu z vězení skrze vzdělávání při VTOS a následném vzdělávání zásluhou postpenitenciární péče. Samotný výzkum je prováděn formou polostrukturovaného rozhovoru, který je ukotven připraveným scénářem s 15 otázkami. Výzkum má tři výzkumné otázky zabývající se převážně vlivem vzdělávání na aktuální život odsouzených žen. Výběr vzorku respondentek je záměrný a rozhovory jsou prováděny telefonicky. Výstup výzkumu je obsažen v poslední kapitole praktické části.

Klíčová slova

české vězeňství, pachatelky trestných činů, vzdělávání pachatelek, penitenciární péče, penologie, postpenitenciární péče, sociální péče

Annotation

The bachelor's thesis deals with the issue of education of female offenders in the Czech Republic. The theoretical part offers an insight into the history of education and the educational impact on female offenders. Outlines education in prisons and deals with penitentiary and post-penitentiary care. The practical part contains qualitative research, which aims to find out the view (opinion, experience) of the female respondents on the impact on their lives after returning from prison through education at VTOS and subsequent education thanks to penitentiary care. The research itself is conducted in the form of a semi-structured interview, which is anchored by a prepared script with 15 questions. The research has three research questions dealing mainly with the influence of education on the current life of convicted women. The selection of the sample of female respondents is intentional and the interviews are conducted by telephone. The output of the research is contained in the last chapter of the practical part.

Keywords

czech imprisonment, female offenders, education of female offenders, penitentiary care, penology, post-penitentiary care, social care, education of female offenders

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORIE KRIMINALITY ZAMĚŘENÉ NA VZDĚLÁVÁNÍ PACHATELEK	10
1.1 Působení duchovních na vězněné osoby.....	10
1.2 Vývoj vězeňství	13
1.2.1 Do roku 1989	13
1.2.2 Po roce 1989	14
2 VZDĚLÁVÁNÍ VĚZNĚNÝCH ŽEN	17
2.1 Ženské věznice.....	19
2.1.1 Světlá nad Sázavou.....	20
2.1.2 Řepy	20
2.1.3 Opava, Drahonice a velké přílepy.....	21
2.2 Formální vzdělávání	21
2.3 Neformální vzdělávání.....	23
2.3.1 Program zacházení.....	23
2.3.2 Projekty podporující vzdělávání pachatelů	25
2.4 Pracovníci věznic přispívající ke vzdělávání.....	28
3 SUBJEKTY ZABÝVAJÍCÍ SE POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČÍ	33
3.1 Probační a mediační služba České republiky	33
3.1.1 Práce úředníka PMS.....	33
3.1.2 Resocializační programy.....	34
3.2 Sociální kurátorství	35
3.3 Nevládní neziskové organizace	35
3.3.1 NNO zaměřené na drogovou problematiku	36
3.3.2 NNO zaměřené na reintegraci a resocializaci	37
3.3.3 NNO zaměřená na ochranu lidských práv	38
3.4 Sociální pracovník	38
PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	40
4.1 Výzkumný problém	41

4.2	Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	41
4.3	Volba výzkumného vzorku.....	42
4.4	Plán výzkum	42
4.5	Etické limity.....	42
4.6	Metody sběru dat	43
4.7	Analýza dat	44
5	VÝSTUP Z VÝZKUMU.....	47
5.1	Výzkumná otázka: Co respondentky vedlo ke spáchání TČ?.....	47
5.2	Výzkumná otázka: Jak respondentky ovlivnilo vzdělávání při VTOS?	49
5.3	Výzkumná otázka: Jak respondentky ovlivnilo vzdělávání v postpenitenciární péči?	51
5.4	Diskuse.....	54
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
	SEZNAM ZKRATEK	62
	SEZNAM TABULEK.....	63
	SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Tématem této předkládané bakalářské práce je vzdělávání pachatelek trestných činů v České republice. Vzdělávání je stěžejním nástrojem pro nápravu pachatelky, která uskutečnila určitou kriminální činnost. Pachatelka by se měla vzdělávat tak, aby postupně došlo k resocializaci a integraci do společnosti. Důležitou rolí je i motivace ženy. Pro pachatelku jako takovou, existuje široká síť odborné pomoci, stačí pouze chtít něco změnit. Proto je i v Koncepti českého vězeňství do roku 2025 vzdělávání vymezeno jako jedním z možností dosažení pozitivní změny u odsouzené ženy. Dále se práce bude zaměřovat a upozorňovat na důležitost přesahu integrace a procesu vzdělávání i mimo brány věznic.

Vzdělávání je pro tuto oblast kriminality koncipováno jako proces podporující a napomáhající učení, díky kterému si jedinec osvojí návyky posilující jeho budoucí život bez páchání trestného činu.

Téma práce si autorka vybrala na bázi vlastního přesvědčení, že na ženy jakožto pachatelky trestných činů se společnost stále dostatečně nezabývá. Zaujímá názor, že vzdělávání je klíčem k lepší budoucnosti jakéhokoliv člověka. Práce je převážně zaměřena na cílovou skupinu dospělých pachatelek trestných činů.

Práce je soustředěna na dvě části – teoretickou a výzkumnou. V teoretické části je objasněna historie vzdělávání a výchovného působení na vězněné ženy, dále je obsažena kapitola o vzdělávání odsouzených žen a poslední kapitolou je postpenitenciární péče.

Cílem práce je zjistit, jak ovlivnil proces vzdělávání život pachatelky trestných činů po propuštění z vězení. Dílčími cíli je objasnit vzdělávání v penitenciární a postpenitenciární péči. Praktická část práce bude zaměřena na kvalitativní výzkum. Obsahovat bude metodologii a následně výstup z výzkumu. Informace budou zajišťovány pomocí metody polostrukturovaných rozhovorů.

Stěžejní součástí předkládané práce bude odborná literatura, právní předpisy a internetové zdroje. Autorka bude čerpat převážně z odborných studií Institutu pro kriminologii, ze statistik Vězeňské služby České republiky a z oborů penologie, penitenciární a postpenitenciární andragogiky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE KRIMINALITY ZAMĚŘENÉ NA VZDĚLÁVÁNÍ PACHATELEK

1.1 PŮSOBENÍ DUCHOVNÍCH NA VĚZNĚNÉ OSOBY

Ve 4. století, za vlády římského císaře Konstantina, bylo ukončeno stíhání a pronásledování křesťanů. Do té doby nebylo křesťanství zcela v oblibě. Významné místo ve společnosti obsadili biskupové, kteří zdůrazňovali potřebu pomoci všem osobám, kteří to potřebují. Ošetřovatelé by to měli mít na paměti a měli by se umět vcítit se do druhého. V 5. století směli biskupové navštěvovat vězněné osoby maximálně čtyřikrát do měsíce, kdy se měli v průběhu návštěvy zaměřovat na podmínky věznění. Pokud podmínky byly kruté a nelidské, směli upozornit na tento fakt a sjednat důkladnou nápravu. Další evropské země se inspirovali římskými duchovními. Na českém území se dostalo do popředí duchovenstvo díky biskupovi sv. Vojtěchovi a knížeti sv. Václava. V 11. století se vězněnými zabýval biskup Hizzo, který inspiroval další generaci duchovních.¹

Důležitým milníkem pro duchovenstvo bylo udělení tzv. „*privilegia fori*“ v roce 1222, kdy se stala samostatnou složkou ve vězenství a trestním soudnictví. Pro výkon trestu byly využívány prostory příslušné diecéze a o vězněné se starali řeholníci. Na českém území bylo postaveno vězení (hrad Mírov a hrad Hukvaldy). Zde byli vězni pod dohledem hradního kaplana a ten dohlížel na korekce v chování vězněných osob. Tato církevní justice byla zrušena až v 18. století reformou císaře Josefa II.²

V 17. století prosazoval křesťanský humanismus Jan Ámos Komenský. Jeho hlavním cílem byla komplexní náprava společnosti, jejíž výsledkem mělo být i odstranění zločinnosti přes samotného jedince. Snažil se naznačit, že k tomuto bodu dojde, když každý jedinec bude mravně vychováván a vzděláván. Represi v trestání považoval za

¹ ŘEZÁČ, František J. *Vězeňství v posavadních způsobech svých s návrhem o zdárnějším trestání a polepšování zločinců*. Praha: 1852, reprint 1995, s. 5-6.

² KÝR. *Historická penologie*. Praha: Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2013, s. 2. ISSN 2533-803X

nelidskou a nesprávnou. Díky němu se na českém území ujal nový přístup k řešení zločinnosti a došlo k prvnímu zrušení trestu smrti, který se ale opět obnovil v roce 1803. Komenský přistupoval k vězňům na principu účinné lítosti a nápravy.³

Mezi další reformátory patří Cesar Beccario, John Howard a Jeremy Bentham. Zasazovali se o změnu pohledu na samotný trest a kladli důraz na rovnost a přiměřenost trestů (nehledě sociálního postavení souzených osob). Dalo by se tedy říci, že pod vlivem osvícenství došlo k nejobsáhlejším změnám ve vězeňství i soudnictví.⁴

19. století bylo pro evropské vězeňství stěžejní, jelikož došlo k vytvoření progresivního systému, který stavěl na základě přísnějších podmínek trestu. V Anglii vzniklo 1. nápravné zařízení, kdy se vězněné osoby rozdělovali již na ženy, muže a mladistvé. České vězeňství provedlo také reformu, díky trendu z Anglie, kdy se snažilo o účelnější využití vězňů (využití k práci) a také se více zacílili na jejich nápravu. Odsouzené u nás vyučoval vězeňský kaplan a pedagog František Josef Řezáč. Řezáč se považuje za průkopníka vězeňského školství u nás. Co se týče samotné jeho výuky, ta obsahovala především určité vedení k církevní kázni (pokání, půst), využívání a navštěvování vězeňských knihoven, zpěv a modlitby. Činnost duchovních tedy s určitostí měla zasahovat do výchovy a vzdělávání dospělých.⁵

V polovině 19. století vznikl nový penitenciární systém vzdělávání ve věznicích. Vzdělávání v této době bylo jak elementární (povinná školní docházka od roku 1774), tak zaměřené na získání praktických dovedností v určitém oboru (učilo se dle učňovských stanov). Stále vzdělávali duchovní, ale postupně byli nahrazováni ústavními učiteli.⁶

Další osobností byl Gustav Jelínek, který vyučoval vězněné ženy ve Valašském Meziříčí. Ke konci 19. století byla uzavřena úmluva (tzv. druhý konkordát) jehož

³ Tamtéž, s. 3

⁴ ROTH, Mitchel P. An eye for an eye: a global history of crime and punishment. [online] Anglie: Reaktion Books, 2014, s. 108. [cit. 2018-03-05] ISBN 978-17-802-3359-8. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/reader.action?docID=2096794&query>

⁵ KÝR. *Historická penologie*. Praha: Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2013, s. 5. ISSN 2533-803X

⁶ KLEPÁRNÍK, Martin. *Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu*. Brno, 2017, s. 14. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/mk1bn/bakalarka_cela_cislovana_fin_15.4.pdf

důsledkem bylo to, že byly ženské řeholní řády povolány k účasti na reformě trestního práva.⁷ „*Se souhlasem Matky představené Eufemie Němcové převzaly Milosrdné sestry Kongregace sv. Karla Boromejského správu ženské trestnice v Praze na Hradčanech a po jejím zrušení v roce 1865 přemístily odsouzené ženy do klášterního objektu Kongregace v Řepích (dnes součást Prahy), kde vznikl zemský trestní ústav pro ženy, řízený představenou Karolinou Neumanovou.*“⁸

Od roku 1870 působily vincentky i boromejky v ženských věznicích. Řádové sestry měly danou odbornost a uměly se starat o tuto cílovou skupinu, jelikož tato uskutečněná péče vycházela z jejich zkušeností (péče v hospicích, nemocnicích, sirotčincích).⁹

Po roce 1918, když vznikla ČSR, byly vytvořeny nové vězeňské předpisy, které upravily duchovní správu. Vznikla koncepce poradní komise, jejíž členy byli duchovní správci. Mohli předkládat návrhy na úpravu výkonu trestu a k ukládání disciplinárních trestů, což předkládali řediteli věznic. V ženské věznici v Řepích fungovalo vyučování tak, že se musely účastnit všechny mladistvé ženy. Pokud odsouzená žena starší 18 let neměla základní vzdělání, musela podstupovat vyučování rovněž. Pro samostudium sloužila ústavní výchova.¹⁰

V období okupace (1939-1945) byla duchovní činnost omezena. Duchovní mohli nadále vzdělávat odsouzené za méně závažné zločiny. Po roce 1950 bylo duchovenstvo úplně zamezeno, především náboženská literatura byla z knihoven vyřazena. Duchovní služby ve vězňství byly obnoveny po roce 1989 díky JUDr. Zdeňka Karabce. Také vznikl projekt, kdy se zřídil pečovatelský ústav s vězeňským oddělením v Praze-Řepích. Odsouzené ženy se tam vybíraly dle určitých stanov. Do reformy vězňství se přímo zasadily Milosrdné sestry sv. Vincence z Pauly a z Kongregace sv. Karla Boromejského. Tyto reformy upozorňovaly na důležitost mravní výchovy, vzdělávání a pracovní

⁷ KÝR. *Historická penologie*. Praha: Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2013, s. 5. ISSN 2533-803X

⁸ KÝR. *Historická penologie*. Praha: Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2013, s. 6. ISSN 2533-803X

⁹ Tamtéž, s. 6

¹⁰ Tamtéž, s. 8

činnosti.¹¹ Role duchovenstva je stále nezastupitelná i v 21. století, i když intenzita tohoto působení upadá.

1.2 VÝVOJ VĚZEŇSTVÍ

1.2.1 DO ROKU 1989

Na území českých zemích byla penitenciární péče na poměrně vysoké úrovni již v období Habsburků. Co se týče pojetí trestání odsouzených osob, tak se proměňovalo v závislosti na vývoji společnosti, sociálních hodnotách, úrovni právního vědomí, aj. Vznikly koncepce účelu trestu, nejznámější rozdělení je na relativní, absolutní a smíšenou. S absolutní teorií se spojuje pouze účel potrestání, naopak relativní teorie poukazuje na další užitečné cíle trestání, jakožto ochrana společnosti. V relativní teorii můžeme zpozorovat i vznik preventivních opatření. Právě myšlenka preventivního působení podnítila nauky přirozeného práva a základy osvícenství, následně tedy byla opouštěna tzv. stará škola odstrašení trestem (představitel C. Beccario, Studie o zločinech a trestech). Smíšená teorie slučuje odplatnou a účelovou myšlenku.¹²

V českém trestním zákonu je obsažena smíšená teorie účelu trestání. Účelem trestání je a) chránit společnost před pachateli trestných činů, b) zabránit pachateli v dalším páchání trestné činnosti, c) vychovávat pachatele k tomu, aby vedl řádný život a d) působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Působí se na pachatele tak, aby se již nedopouštěl recidivy (respekt k zákonům). Existují různé výchovné prostředky k dosažení pozitivních výchovných účinků, ale u recidivistů je to stále neuspokojivé. Tyto prostředky se snaží ovlivnit vědomí pachatele tak, aby byly překonány kriminogenní deformace a k pozitivním rozvoji jeho osobnosti. Aby tyto cíle byli uskutečnitelné, musí být pachatel součinný.¹³

Vývoj vězeňství je určován přístupem celé společnosti k trestání pachatelů a vývojem trestního práva. Dějiny českého vězeňství můžeme periodizovat na: 1) období krutého

¹¹ Tamtéž, s. 9

¹² ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: (kriminologický pohled na terciární prevenci)*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, s. 28-29. ISBN 80-7251-207-2.

¹³ Tamtéž, s. 28-29

zacházení s vězni (994-1774), 2) zákaz mučení (1775-1847), 3) utváření systému (1848-1917), 4) moderní základy (1918-1938), 5) rasová msta (1939-1945), 6) třídní msta (1946-1964), 7) rozvíjení odbornosti (1965-1980) a 8) úpadek odbornosti (1981-1989).

14

1.2.2 PO ROCE 1989

Vězeňství se snažilo najít po roce 1989 novou podobu. Hledalo také novou základní funkci, jelikož v období totality bylo hlavním nástrojem pro potlačení a odstranění politických odpůrců systému. V tomto období došlo tedy k vytvoření nové koncepce a k amnestiím prezidenta republiky.¹⁵

Amnestie, která proběhla v roce 1990, je stále diskutované téma, především tedy její dopady. Těmi se zabýval Institut pro kriminologii a sociální prevence, kdy bylo zjištěno, že jedním z důsledků byl logicky nárůst kriminality. Nebezpečný byl především rozsah amnestie a čas uskutečnění. Situace ve společnosti byla stále nepřehledná. Mezi amnestovanými byli především tzv. příživníci (u mužů cca 40 %, u žen cca 60 %). Byl zde předpoklad, že tito lidé se vyvarují recidivě díky faktoru zaměstnání. To se ale vyvrátilo. Společnost se nedokázala s takovým množstvím amnestovaných racionálně vypořádat.¹⁶

V období po roce 1989 proběhla také změna vnější diferenciacie a typů věznic. Od roku 1965 se členily věznice na tři nápravně výchovné skupiny. Mezi lety 1990-1993 probíhalo přechodné reformní období, kdy se ponechalo rozdělení věznic, ale rozhodlo se, že trest bude vykonáván diferencovaně. Od 1.1.1994 soud dle § 39a trestního zákona zařadil pachatele do čtyř typů věznic (věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou).¹⁷ V § 39 bylo dále popsáno, že *„povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem*

¹⁴ MAŘÁDEK, Vladimír. Vězeňství. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2005, s. 13. ISBN 80-7368-002-5.

¹⁵ KÝR. *Historická penologie*. Praha: Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2013, s. 11. ISSN 2533-803X.

¹⁶ DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 18. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0.

¹⁷ DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 19. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0.

provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.“¹⁸.

V období reformy ve vězeňství byla vypracována koncepce vzdělávání, která přebrala základy z jiných zemí). Obsahem bylo především udělení vzdělávání stejný status jako pracovnímu zařazení, realizace vzdělávání ve všech věznicích, modernizace a rozšíření učebních oborů a zřizování kurzů pro získání či rozšíření kvalifikace.¹⁹

V roce 1991 vznikla první česká koncepce vězeňství. Změny spočívaly především decentralizaci, humanizaci, depolitizaci a demilitarizaci vězeňského systému. Tato koncepce přejala inspiraci ze zahraničních zdrojů a byla formulována do podoby cílů a principů v zacházení s vězni. Druhá „Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015“ vznikla v roce 2025 za účelem reflexe vývoje penologie a restorativních prvků v zahraničí.²⁰ Obsahem koncepce bylo tvrzení, že vězeňský systém má být odrazem demokratických hodnot společnosti. Postoj k zacházení s pachateli se musí změnit na bázi postoje k občanským svobodám a právům.²¹

Poslední platnou koncepcí je „Koncepce vězeňství do roku 2025“, která byla zpracována odborníky za účelem zlepšení meziresortního a multidisciplinárního přístupu k problematice českého vězeňství. Práci na této koncepci vedlo nově Ministerstvo spravedlnosti, v předchozích letech to byla Vězeňská služba ČR.²² Hlavními cíli koncepce je „ochrana bezpečnosti společnosti prostřednictvím úsilí o snížení recidivy kriminálního chování, umožnění skutečné reintegrace propuštěných vězňů do společnosti, stanovení hlavního akcentu v rámci výkonu trestu odnětí svobody do oblasti odborného

¹⁸ Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vydání: dvanácté. Praha: Armex Publishing, 2022, §39a 2.odstavec. ISBN 978-80-87451-89-2

¹⁹ KLEPÁRNÍK, Martin. *Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu*. Brno, 2017, s. 14. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/mk1bn/bakalarka_cela_cislovana_fin_15.4.pdf

²⁰ Tamtéž, s. 18

²¹ Akční plán Koncepce vězeňství do roku 2025 pro rok 2017 [online]. 2017, s. 8 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z:

https://justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+p1%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD_2017.pdf/205a0acc-1866-4da0-b3fb-971f57a5a0d3

²² . DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘÍČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 21. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0.

zacházení a společná aktivita řady zúčastněných subjektů ve směru naplnění smyslu, účelu a efektivnosti fungování českého vězeňství“²³.

Nynější koncepce má kvalitnější a přehlednější strukturu, oproti předchůdkyním. Zabývá se aktuálními problémy ve vězeňství, na něž navazují akční plány (obsahem jsou cíle a nástroje k řešení problémů). Koncepce především usiluje o moderní pojetí vězeňství, bohužel se stále nepodařilo formulovat motiv o nějž by se mohla ve svých cílech opřít a vysvětlit je. Absence jednotného motivu je vyplňována citacemi z nerelevantních zdrojů (z 90. let) a odborně překonanými koncepty jako např. „depravace osobnosti“.²⁴

²³ Akční plán Koncepce vězeňství do roku 2025 pro rok 2017 [online]. 2017, s. 8 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+p1%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD_2017.pdf/205a0acc-1866-4da0-b3fb-971f57a5a0d3

²⁴ DRÁPAL, Jakub, Václav JIRIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. České vězeňství. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 21. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0

2 VZDĚLÁVÁNÍ VĚZNĚNÝCH ŽEN

Vzdělávání vězňených osob plní důležitou roli v boji proti negativním vlivům spojených s pobytem ve vězení a mělo by napomáhat ke snížení recidivy (dosahující až 70 %), což je i uvedeno jako cíl v „Koncepci vězeňství do roku 2025“. Koncepce se zmiňuje o vzdělávání jako o účinném resocializačním nástroji. Podpora důležitosti vzdělání je spojena s pohledem většinové společnosti právě na potřebnost celkového vzdělávání. Koncepce si klade za cíl snížit recidivu alespoň na 50 %. Ve vzdělávacím procesu se vězňené osoby učí disciplíně, osvojují pracovní a sociální návyky a vykonávají činnosti potřebné pro zkvalitnění jejich způsobu života po vykonání jejich trestu. Zde se jeví další faktor, a to jak přesně vězňené osoby ke vzdělávání motivovat.²⁵

Co se týče vězňených žen, jedná se o problematiku velmi specifickou. Vězeňské systémy a prostředí je uzpůsobeno spíše mužské populaci. Ve vězeňské populaci dominují mužští zástupci (92,1 %), i když v celkové struktuře obyvatelstva mírně převyšují ženy. Poměr je tedy nesrovnatelný. V České republice je nízké procento stíhaných žen a délka vazby je většinou do 4 měsíců. Zásadním problémem pro české vězeňství nejsou ani cizinky. Jedná se asi o 5 % z celkového počtu odsouzených žen. Jsou to většinou Slovenky, dále pak také Vietnamky, Ukrajinky, Polky a Rumunky.²⁶

Tabulka č. 1.: Celkové stavy vězňených osob v organizačních jednotkách Vězeňské služby České republiky k 31. 12. 2021.²⁷

Organizační jednotky	Obviněné ženy	Odsouzené ženy	Chovanky
Brno	13	8	12
České Budějovice	7	9	0

²⁵ STROUHALOVÁ, G. Současné možnosti vzdělávání žen ve výkonu trestu v České republice [online]. Praha, 2018, s. 28 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103577/130239360.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova

²⁶ In: MASIAROVÁ, Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky [online]. s. 78 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

²⁷ Tamtéž, s. 78

Hradec Králové	6	16	0
Liberec	2	6	0
Litoměřice	11	11	0
Nové Sedlo	0	184	0
Odolov	7	14	0
Olomouc	7	14	0
Opava	0	212	0
Ostrava	15	28	0
Ostrov	0	3	0
Plzeň	7	3	0
Praha Pankrác	18	18	0
Praha Ruzyně	5	199	0
Světlá nad Sázavou	0	687	0
Teplice	6	11	0

Možnost vzdělávat se je pro vězněné osoby šance vrátit se po vykonání trestu do lepšího prostředí, je to šance vrátit se na trh práce a zabezpečit sebe i rodinu. Při tomto procesu může docházet k sebepoznání, sebelásce a k pozitivnějšímu pohledu na svět za stěnami vězení. Tento proces formuje člověka, jedná se o převýchovu, která má za cíl

nápravu člověka. Vzdělávání by mělo také vést k lepšímu a smysluplnému využití času během vykonávání trestu.²⁸

Penitenciární péče spadá pod penologii, protože zkoumá účinky trestu. Zkoumá pouze účinky nepodmíněného trestu odnětí svobody. V širším pojetí může zkoumat i tresty alternativní. Zaměřuje se tedy na vězeňství.²⁹ „*Penitenciární proces je proces polepšení, nápravy či pozitivní změny v chování.*“³⁰

Vzdělávání vězňených osob je rozmanité, závisí to na specifikaci a individualizaci. Vězňené osoby jsou lidé s odlišnými znaky jakožto:

- motivace,
- věk,
- dosažené vzdělání,
- sociální vrstva,
- doba trvání trestu,
- charakter trestné činnosti, aj.³¹

2.1 ŽENSKÉ VĚZNICE

Jelikož je celkový počet odsouzených žen nízký, není zcela možné umisťovat je vzhledem k jejich místu trvalého bydliště. Dále je také komplikované vyhovět specifickým potřebám vězeňkyň (např. matky s dětmi, nemocné, handicapované atd.). Je samozřejmě důležité udržovat sociální vazby s rodinou, ale vzhledem ke kapacitám to není úplně uskutečnitelné. Věznice jsou většinou přestavené bývalé kasárny. Věznice Světlá nad Sázavou bývala škola v přírodě. Věznice jsou typ ubytování ložnicového typu, kdy mají vězeňkyně sdílené sociální zařízení. Není tam dostatek soukromí ani prostoru. Tento typ ubytování není vhodný a moderní vězenství se od něj snaží odstupovat.³²

²⁸ BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017, s. 74. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1

²⁹ RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. Kapitoly z penologie I. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, S. 6-7. ISBN 978-80-7435-264-5

³⁰ Tamtéž, s. 7

³¹ Tamtéž, s. 7

³² DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 187. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0

2.1.1 SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU

Velká část žen vykonává trest odnětí svobody ve Věznici Světlá nad Sázavou (736 odsouzených žen). Jedná se o největší zařízení, sídlící na Vysočině. K věznici patří ještě rozsáhlý areál s rozlehlým venkovním prostranstvím s množstvím zeleně, což není pro český typ věznic obvyklé. Jedná se o věznici s ostrahou, kde se nachází oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Věznice má také specializovaný oddíl pro VTOS pro odsouzené ženy trvale pracovně nezařaditelné ve zvýšené ostraze. Jedná se o speciální skupinu odsouzených žen, které jsou většinou v důchodovém věku, či v invalidním důchodu, nebo mají jinou překážku k uskutečnění pracovního zařazení, Jelikož tyto ženy nemohou vykonávat žádnou práci, snaží se personál zaměřovat na seberozvoj u odsouzených (trénování paměti, fyzická cvičení, rukodělné aktivity aj.). Dalším specializovaným oddělením je VTOS pro matky dětí do 1 roku. Matky s dětmi se sem umisťují opravdu ve výjimečných případech a za dodržení přísných podmínek. Jsou zde komplikace jakožto ne příliš vhodná dostupnost zdravotní péče pro dítě, izolace matky ve stresujícím období atd. Dále je zde oddíl pro VTOS pro matky s dětmi (1-3 rok), kdy kapacita je 20 dětí a 15 matek. O tuto skupinu se stará tým odborníků s cílem utužit vztah mezi matkou a dítětem. Odborníci dohlíží na udržování vztahů s rodinou a psychosociální vývoj dítěte. Matka se učí, jak se řádně starat o dítě (opět pod dohledem odborného personálu). Každý den mají stanoven program, který obsahuje aktivity zaměřené převážně na rozvoj dítěte po všech stránkách. Často pobyt ve vězení je pro děti příjemnější nežli život venku. Recidiva u této skupiny se pohybuje kolem 10 %, což ukazuje, že cílené programy jsou opravdu funkční a děti jsou pro matky velkou motivací nepokračovat v kriminálním jednání.³³

2.1.2 ŘEPY

Tato věznice je unikátní svou historií a také fenoméním projektem. Zde vzniknul jedinečný projekt ve spolupráci s duchovenstvem a restorativní justicí. Zde odborníci cílí na odsouzené ženy především přes individuální a cílené programy s ohledem na daná specifika žen.³⁴

³³ Tamtéž, s. 187-189

³⁴ Tamtéž, s. 191

2.1.3 OPAVA, DRAHONICE A VELKÉ PŘÍLEPY

Věznice Opava disponuje dvěma samostatnými objekty, kde v jednom jsou umístěni muži a ve druhém ženy. Druhý objekt se nazývá Olomoucká, kde kromě standardních oddílů je umístěn i oddíl pro výkon ochranného léčení. Odsouzené ženy se zde léčí z drogové závislosti, patologického hráčství, aj. V čele odborného personálu je zde psychiatr, dále psycholog a další specialisté. Jsou zde i oddíly pro VTOS pro ženy s duševními poruchami a poruchami chování. Tato věznice je jedinečná tím, že zde vykonává 33 žen nepodmíněný trest odnětí svobody ve zvýšené ostraze. Jsou zde 3 ženy, které mají trest na doživotí. Kvůli zvýšení kriminální činnosti u žen v posledních letech, byly zprovozněna Věznice Nové Sedlo v Drahonicích. Jedná se o klasický VTOS žen ve středním a vysokém stupni zabezpečení. Kvůli nedostatečné kapacitě byla uvedena do provozu pobočka Vazební věznice Praha Ruzyně (ve Velkých Přílepech). Opět je zde střední zabezpečení, vysoký stupeň zabezpečení a dále pro trvale pracovní nezařaditelné.³⁵

2.2 FORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání odsouzených žen je důležitou částí programů zacházení. Dělí se na formální (institucionalizované) a neformální. Formální vzdělávání tkví v tom, že po absolvování vězněná osoba dostane určitý certifikát, výuční list, osvědčení, vysvědčení či potvrzení. Tento proces zajišťují odloučená učiliště, pracoviště či jiné odborné instituce. Z dokladů potvrzující absolvování vzdělání nesmí být patrné, že to bylo při výkonu trestu. Formální vzdělávání má převážně na starost Střední odborné učiliště Vězeňské služby České republiky sídlící na Praze 4. Disponuje odloučenými detašovanými pracovišti v ženských věznicích Opava, Světlá nad Sázavou. Nejnavštěvovanějším oborem je stále výroba konfekce. Po absolvování kurzu probíhá závěrečná zkouška, která se skládá z teoretické a praktické části. Délka vzdělávacího programu činí 308 hodin – z toho:

- teorie 20 hodin,
- praktická část 280 hodin,

³⁵ Tamtéž, s. 189-190

- závěrečná zkouška 8 hodin.³⁶

Pro odsouzené ženy je to cesta k hledání vhodného zaměstnání po propuštění z vězení. Vzdělávání pro ženy zajišťuje školské vzdělávací středisko ve věznici Světlá nad Sázavou, jehož zřizovatelem je Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výuka je rozdělena na učební obory a kurzy. Cílem celého procesu je, aby odsouzené ženy měly možnost se naučit větší samostatnosti, spolehlivosti, pracovní kázni, aj. Ženy si mohou vybrat ze dvou učebních oborů (Šití prádla, Provozní služby). Dále jsou zde dva kurzy (Základy obsluhy počítače, Základní práce s keramikou). Ve věznici Světlá nad Sázavou vyučuje 6 učitelů.³⁷

Jednou z metod, kterou využívají vzdělavatelé ve věznici se nazývá „Metoda Feuersteinovo instrumentálního obohacování“. Základním prvkem této metody je zprostředkované učení, které probíhá celoročně. Vzdělavatelé vězněné osoby skrze řešení různých úkolů díky souborům různých pracovních listů a instrumentů, díky nimž se myšlení žen více rozvíjí a výsledkem této metody je pozitivní ovlivnění impulsivního jednání, což je jeden z problémových ohnisek ve vězeňství.³⁸

Odsouzení jsou zapojováni do různých projektů, které je podporují v následném vzdělávání. Jedním z těchto projektů je Grundtwig 2 EPPLA, která byla vytvořena odborníky z evropských zemí. Cílem projektu je především zmírnit izolaci vězněných osob. Výzvou projektu EPPLA (Engaging of prisoners in Life-Long Learning Activities) bylo přimět evropskou společnost, aby podporovala vězněné osoby tak, aby se mohly snížit deviace a izolace těchto osob.³⁹

³⁶ Věznice Světlá nad Sázavou: Vzdělávání vězněných. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/vzdelavani-veznenych>

³⁷ Věznice Světlá nad Sázavou: Vzdělávání vězněných. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/vzdelavani-veznenych>

³⁸ Věznice Světlá nad Sázavou: Vzdělávání vězněných. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/vzdelavani-veznenych>

³⁹ KLEPÁRNÍK, Martin. *Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu*. Brno, 2017, s. 19. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/mk1bn/bakalarka_cela_cislovana_fin_15.4.pdf

2.3 NEFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Aktivity (spíše zájmové) patřící do neformálního vzdělávání jsou řízeny personálem věznice (převážně vychovateli, nebo i přímo vězni). Účelem tohoto vzdělávání je převýchova a resocializace vězňených osob. Nástrojem neformálního vzdělávání jsou socializační programy a terapie. V socializačních programech se vězňené osoby mohou setkat se svou rodinou, přáteli, duchovními, aj. Mezi aktivity patří kurzy vaření, základní práce na PC atd. Tímto vzděláváním je odsouzeným umožněno více se vzdělávat (odborně, kulturně). Mezi kulturní činnosti patří vystoupení hudební skupiny a mezi tvořivé činnosti patří například šití panenek pro dětské domovy. Dalšími činnostmi jsou činnosti sportovní, do kterých patří nohejbal, fotbal, florbal, šipky, atletika a mnoho jiných. Vězni se mohou dále vzdělávat ve vězeňské knihovně, kde si mohou přečíst různé žánry. Při těchto aktivitách na vězňě dohlíží i speciální pedagog. Do neformálního vzdělávání patří i speciálně výchovné aktivity jakožto sociálně právní poradenství, trénink na zvládnutí agresivity, terapeutické programy, aj. Cílem tohoto vzdělávání je omezit nebezpečnost a pravděpodobnost recidivy u rizikových pachatelek trestné činnosti. Tyto aktivity mají rozvíjet schopnosti a sociální dovednosti u vězňených osob.⁴⁰

2.3.1 PROGRAM ZACHÁZENÍ

Program zacházení byl do české legislativy vnořen 1.1.200 (zákon o VTOS a vyhláška č. 345/1999 Sb.). Cílem zacházení je naplnění účelu výkonu trestu (výkon trestu delší než 3 měsíce) u odsouzených osob. V evropských vězeňských pravidlech je uvedeno, že „výkon trestu a zacházení s vězni vyžadující brát zřetel na požadavky bezpečnosti, zabezpečení a kázně, zároveň se zajištěním takových podmínek ve věznicích, které neporušují lidskou důstojnost a které uvězněným nabízejí smysluplné pracovní činnosti i program zacházení, čímž je připraví na jejich opětovné začlenění do společnosti“⁴¹. Zacházení je podmíněno mnoha faktory ovlivňující právě i riziko recidivy. Mezi nimi patří prostředí věznice, dostatečné finanční a materiální zázemí, kvalitní personál, vhodná míra intervence a individuální práce, osobnost vězňené osoby, délka trestu, sociální

⁴⁰ Tamtéž, s. 22

⁴¹ Evropská vězeňská pravidla [online]. 2006. [cit. 2023-03-03]. ISSN 1213-9297. Dostupné z: <https://docplayer.cz/409053-Evropska-vezenska-pravidla.html>

situace vězněné osoby, předchozí zkušenost a přístup vězněné osoby. Program zacházení je ředitelem věznice schválen vždy na období jednoho roku (dle § 9 odst. 1 NGR č. 44/2018) a může se aktualizovat. Každý program zacházení má individuálně (pro každého odsouzeného) vytyčený cíl, metody působení a nástroje k podpoře motivace odsouzeného ke změně. Program zacházení se dělí na 5 složek, které jsou obsaženy níže.⁴²

2.3.1.1 *Vzdělávací aktivity*

Vzdělávání vězněných osob je ukotveno v Evropských vězeňských pravidlech, pravidlech OSN o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami (*Nelson Mandela Rules*), Listině základních práv a svobod, zákoně o VTOS, ve vyhlášce č. 345/1999 Sb. Vzdelávací aktivity v programu zacházení patří do neformálního vzdělávání. Jedná se především o rekvalifikační, odborné či vzdělávací kurzy. Vězni stejně jako u formálního vzdělávání mohou dostat certifikát o absolvování. Mezi vzdělávací aktivity patří a) vzdělávání v korespondenčních kurzech, b) vzdělávání organizované či realizované školským vzdělávacím střediskem odborných učilišť, c) vzdělávání vedené či kontrolované pracovníky věznice, mezi něž patří například:

- kurz ICT,
- kurz českého jazyka,
- kurz cestopisný,
- kurz historický,
- kurz finanční gramotnosti,
- kurz jazykový.⁴³

Vzrůstá počet externích organizací nabízející vzdělávání, je to především díky čerpání prostředků z různých fondů a dotací.

2.3.1.2 *Speciální výchovné aktivity*

Mezi tyto aktivity patří speciální pedagogické, sociální, psychologické a terapeutické působení, které vedou zaměstnanci věznice s určitou odborností. Aktivity mohou být individuální či skupinové a jsou určeny pro vězněné osoby u nichž je potřeba větší

⁴² DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. České vězeňství. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 257-258. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0

⁴³ Tamtéž, s. 262-263

míry intervence. Filozofií těchto aktivit je zmírnit recidivu a dopad recidivy na společnost a cílem je změna rizikových postojů u odsouzené osoby. Do těchto aktivit patří relaxační techniky, arteterapie, muzikoterapie, práce s tělem, dramaterapie, fyzické cvičení, aj.⁴⁴

2.3.1.3 Pracovní a zájmové aktivity

Mezi pracovní aktivity patří samotné zaměstnávání (nevztahuje se na osoby starší 65 let, osoby s 3. stupněm invalidity), práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice a pracovní terapie. Tyto aktivity jsou vedené zaměstnanci vězeňské služby s potřebnou odborností. Zájmové aktivity jsou vedené zejména vychovateli a pedagogy volného času. Cíle aktivit je rozvíjet vědomosti, schopnosti a sociální dovednosti u odsouzených. Jedná se například o kroužek sportovní, kroužek rukodělných prací, atd.⁴⁵

2.3.1.4 Aktivity v oblasti utváření vnějších vztahů

Tyto aktivity slouží k přípravě na soběstačný život odsouzeného. Cíle aktivit je podporovat rodinné vztahy a kontakty. V souvislosti s podporou těchto vztahů je i opuštění z věznice, přerušování výkonu trestu či povolení aktivit mimo věznice. Obsahem může být i nácvik sociálních dovedností. Je zde snaha o to, aby se odsouzený uměl o sebe postarat po propuštění (jednání s úřady, nákup atd.)⁴⁶

2.3.2 PROJEKTY PODPORUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ PACHATELEK

Projekty jsou realizovány vězeňskou službou nebo nestátními neziskovými organizacemi za účelem podpořit vzdělávání, resocializace, reintegraci u pachatelek trestných činů a snížit recidivu páchaní trestné činnosti. Většina níže uvedených projektů je realizována ve věznici Světlá nad Sázavou.

- **Kurz Vězňova cesta**

Tento kurz je realizován již od roku 2019 a vede ho kaplan věznice. Ženy se mohou seznámit s křesťanskou etikou a hledají svůj směr či si uspořádávají hodnotový žebříček. Učí se lepší komunikaci, sebelásce, samostatnému uvažování a pozitivnímu myšlení.

⁴⁴ Tamtéž, s. 264

⁴⁵ Tamtéž, s. 261-264

⁴⁶ Tamtéž, s. 265

Kaplan využívá metod interakce a individuální práce. Program je koncipován na 8 setkání.⁴⁷

- **Projekt Jak na dluhy**

Tento projekt směřuje na problematiku zadluženosti osob s trestní historií, kteří se potýkají s finanční nestabilitou. Projekt se snaží vykonat osvětu a informovat o možnostech řešení této problematiky a aktivizovat odsouzené osoby k využití podpory v projektu. Projekt je spuštěn od roku 2019.⁴⁸

- **Projekt VIM - výukové tabule**

Projekt je realizován spolkem Lighthouse academy, kdy pro věznicí opatřili výukové informační tabule. Výuka se týká dluhového poradenství. Tabule ukazují otázky s odpověďmi pro klienty, kteří se brzo opouštějí věznicí. Využívají je převážně sociální pracovníci a speciální pedagogové.⁴⁹

- **Projekt VOL zaměstnání, Projekt VOL technické zaměření, Projekt VOL mentorink**

První projekt je určen pro ženy, které nejsou příliš kvalifikované. Díky projektu si mohou svou kvalifikaci zvýšit a najít si lepší pracovní pozici po zařazení do civilního života. Druhý projekt je poměrně nový (zahájení od 1.7.2022) a je zaměřen opět na nízkokvalifikované odsouzené ženy (převážně pro romskou menšinu). Opět je to za účelem zvýšit si profesní kvalifikaci. Poslední projekt je upraven tak, aby si mentor dle potřeby vytvořil individuální plán, aby mohl působit na odsouzené ženy s cílem snížení recidivního chování.

Nabídka projektu je připravena tak, aby mentor mohl přiřazovat odsouzeným služby dle potřeby a vytvořeného individuálního plánu, přičemž je účelem odsouzené směřovat, aby se aktivně zapojovaly do řešení svých problémových oblastí, jejich situace se

⁴⁷ Věznice Světlá nad Sázavou: Spolupráce s nevládními organizacemi. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

⁴⁸ Věznice Světlá nad Sázavou: Spolupráce s nevládními organizacemi. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

⁴⁹ Věznice Světlá nad Sázavou: Spolupráce s nevládními organizacemi. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

stabilizovala a tím se snižovala recidiva. Projekt se zaměřuje na workshopy (posílení rodičovských kompetencí), zaměstnání po propuštění, vzdělání, rekvalifikace atd.⁵⁰

- **Projekt "Mámu potřebuji"**

Cílem projektu je udržet vztah dětí s odsouzenými matkami. Projekt se snaží o setkávání dětí s matkami na pravidelné bázi. Jedná se převážně o děti z dětských domovů, výchovných ústavů a ze sociálně slabších rodin. Kontakt je realizován přes asistované návštěvy, online hovory (Skype). Díky projektu jsou uskutečněny i dětské dny, kdy se matky se svými dětmi mohou vidět.⁵¹

- **Projekt FEDDO**

Tento specifický program byl vytvořen odborníky (na základě zkušeností s cílovou specifickou skupinou) ve věznici Světlá nad Sázavou v roce 2019. FEDDO (*Female – Education – Disorder – Dissocial*) byl vyvinut za účelem terapeutického působení na odsouzené ženy, které páchaly násilí na dětech. Do cílové skupiny patří i vražedkyně novorozeňat.⁵²

- **Projekt „Ony čtyři světy pod jednou střechou“**

Projekt byl přirozeně vytvořen ve Věznici v Řepích, která má bohatou historii (viz kapitola...). Projekt je provázán s restorativní justicí a duchovenskou péčí. Je zde uskutečněna spolupráce s řádem Milosrdných sester Kongregace sv. Karla Boromejského. Ony „čtyři světy“ značí svět řeholních sester, svět nemocných a starých, svět odsouzených žen a svět dobrovolníků a pracovníků. Je to opravdu ojedinělý koncept i v evropském měřítku. Odsouzené ženy se učí a vzdělávají v péči o nemocné a staré. Mohou i absolvovat akreditovaný kurz na sanitářku, musí ale splnit podmínky přijetí.

⁵⁰ Věznice Světlá nad Sázavou: Spolupráce s nevládními organizacemi. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

⁵¹ Věznice Světlá nad Sázavou: Spolupráce s nevládními organizacemi. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

⁵² DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. České vězeňství. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 189. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0

Právě při samotném ošetřování se mohou zamyslet nad vlastním životem, co je opravdu důležité a přehodnotit žebříček priorit.⁵³

2.4 PRACOVNÍCI VĚZNICE PŘÍSPÍVAJÍCÍ KE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávání je systematický a komplexní program, při kterém dochází ke spolupráci s oddělením výkonu vazby a trestu s různými odborníky a pracovníky ve vězeňské službě. Dochází také k průběžnému vyhodnocování odsouzených žen, při kterém s pracovníky ženy řeší různé problémy, které nemusí přímo souviset s výukou.⁵⁴

Vězeňská služba je dle zákona o Vězeňské službě ozbrojeným bezpečnostním sborem, který zajišťuje výkon zabezpečovací detence, výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody, ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti Ministerstva spravedlnosti a státních zastupitelství.⁵⁵

Každý, kdo absolvoval školu ví, že nejdůležitější je ten, kdo je vzdělavatel. Není ani tak důležité, kde se vyučuje, jaké je vybavení budovy atd. Je tedy velmi klíčové mít za vzdělavatele opravdu odborníky, kteří dokáží pracovat a působit na tuto cílovou skupinu. Účelem výkonu trestu je i efektivně působit na vězněné osoby, což zajišťují právě zaměstnanci věznice. Pro optimální fungování věznice je důležité, aby všechny pozice byly obsazeny lidmi, kteří splňují požadavky a mají motivaci pro práci i ve ztížených a problematických situacích. Lidé, kteří se starají o výchovu a vzdělávání (poskytují především psychologickou, sociální či zdravotní péči) představují nejobširnější část zaměstnanců věznice.⁵⁶

„Vzdělání a odborné znalosti zaměstnanců ve věznicích jsou klíčovými prvky, které odrážejí dopad trestní politiky (výkon trestu a související proces resocializace). Otázkou je, zda mají specialisté vězeňské služby andragogické, psychologické, kriminologické, penologické, a terapeutické znalosti a dovednosti na tak erudované úrovni, aby mohli

⁵³ Tamtéž, s. 191

⁵⁴ Tamtéž, s. 268

⁵⁵ Zákon č. 555/1992 Sb.: Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážní České republiky. In: . ročník 1992. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

⁵⁶ DRÁPAL, Jakub, Václav JIRIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. České vězeňství. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 319-320. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0

naplňovat standardy moderního světa, v němž jsou respektována základní práva vězňů.⁵⁷

Zaměstnanci jsou povinni jednat, tak aby vše směřovalo ke kladnému působení na vězňené osoby. Požadavkem je především korektní chování a vzorné vystupování, tak aby vše působilo výchovně na svěřence. Na zaměstnance jsou kladeny vysoké nároky, jelikož je zde důležitá i vnitřní bezpečnost. Zaměstnanci by měli být psychicky odolní a měli by se celoživotně vzdělávat v oboru. Tato práce je mnohdy psychicky velmi náročná, jelikož je řada vězňených osob velmi manipulativní, simulující a vymýšlí si různé nepravdivé kauzy za cílem ublížit nejen orgánům činným v trestním řízení, ale také vězeňskému personálu.⁵⁸

Tabulka č. 1: Složení zaměstnanců dle dosaženého vzdělání⁵⁹

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Základní	12	14	14	11	13	11
Středoškolské	331	287	343	372	396	413
Středoškolské s maturitou	7245	7191	7177	7340	7240	7201
Vyšší odborné	218	218	244	254	262	265
Bakalářské	1209	1310	1325	1382	1407	1430
Ostatní vysokoškolské	1893	1865	1948	1972	1994	1997
Celkem	10908	10885	11051	11331	11312	11318

Na základě dostupných dat z tabulky č.1 můžeme vidět růst vzdělanosti zaměstnanců. Stoupá počet těch, kteří získali například magisterské vzdělání. Stále přetrvává, že nejvyšší počet zaměstnanců má dosažené vzdělání střední s maturitou.

⁵⁷ Penitenciární a sociální andragogika [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/152794/150053722.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

⁵⁸ DRÁPAL, Jakub, Václav JIRIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. České vězeňství. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 321-323. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0

⁵⁹ Pramen: Statistické ročenky Vězeňské služby 2011-2020.

2.4.1.1 Vychovatel

Působnost vychovatele je ve výkonu trestu a výkonu zabezpečovací detence a jeho úkolem je především „komplexní výchovná, vzdělávací, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně cílených opatření k optimalizaci vzdělávacího procesu odsouzených a realizaci protidrogové prevence v rámci věznice“⁶⁰. Vychovatel by se měl řídit pedagogickými zásadami, pracovat s kolektivem odsouzených a domáhat se kázně (měl by být schopen využívat právního minima. Bohužel ve většině věznic je stále přetížení vychovatelů z důvodu podstavu, proto výchovné působení není úplně adekvátní. Ve své práci se vychovatelé nejvíce věnují administrativě, a ne samotným vězňům. Pokud by byl menší počet odsouzených na jednoho vychovatele, používali by více individuální přístup a mohli se více věnovat pedagogické práci. Ve výkonu zabezpečovací detence jsou vychovatelovo úkoly odlišné. Spočívají především v samostatném výchovném a terapeutickém působení. Vychovatelé také zpracovávají na vězňené osoby hodnocení atd.⁶¹

2.4.1.2 Psycholog

Ve věznici mají psychologové specifické úkoly. Zaobírají se především personální psychologií, vzděláváním a péčí o zaměstnance. Poskytují akutní psychologickou péči, krizové intervence, pomoc při překonávání dlouhodobého stresu ze ztráty svobody. Úkolem psychologa je i zaměřit se na snížení kriminogenních rizik u odsouzených. Pracují s emocemi a kontrolou chování. Psychologové kladou větší důležitost na skupinové práce, u nichž dochází k získání korektivních zkušeností od ostatních členů. Pracují také s nástroji na vyhodnocování rizik zaměřené na SARPO (riziko sebevražděného jednání a abstinčních příznaků, riziko opakovaného násilného chování aj.). Osvědčený přístup, který psychologové ve věznicích používají, je eklektický psychologický přístup, Jedná se o empatický přístup, který odsouzené neponižuje. Je také důležité mírně direktivní, důsledný a přímý přístup, ten se jeví jako velmi efektivní.⁶²

⁶⁰ DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. České vězeňství. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 333. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0

⁶¹ Tamtéž, s.333-335

⁶² Tamtéž, s. 335-337

2.4.1.3 Speciální pedagog

Člověk na této pozici se zabývá oblastí pedagogických aspektů výkonu vazby, zacházením s obviněnými a jeho cílem je motivaci obviněných k vedení řádného života. Díky požadované odbornosti zajišťuje komplexní řešení problematických situací v souvislosti s trestním řízením. Náplní jeho práce je podání speciálně pedagogické diagnostiky odsouzených a odpovídá za úroveň realizace programu zacházení. Dále poskytuje pedagogická vyšetření, diagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb, realizaci individuální práce, aj. Speciální pedagog dále sestavuje s odsouzeným program zacházení. Při této práci s vězni se většinou využívá přístup nastavení podmínek dynamické bezpečnosti, kdy je preference na osobní znalost odsouzeného. Odsouzený musí získat důvěru, že lze něco měnit, aby došlo ke zkvalitnění jeho života.⁶³

2.4.1.4 Duchovní

Současná duchovní služba má v Česku specifické zařazení. Duchovní zajišťují odborné zacházení, duchovní služby, spirituální pomoc lidem mimo církev- ve vězení. Vě věznici poskytuje služby většinou kaplane, jehož údělem je především být přítomen mezi vězni, rozprávět s nimi a projevit zájem a pochopení. Dopomáhá uskutečnit proces nápravy klienta. Kaplani také organizují kulturní programy, prezentace, přednášky, kurzy a zajišťují náboženskou literaturu pro vězně. Mohou se podílet na vedení zájmových kroužků, které podporují vězněné osoby na cestě ke vzdělávání a osobní formaci.⁶⁴

2.4.1.5 Sociální pracovník

Ve věznici profesi sociálního pracovníka upravuje především zákon VTOS, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Cílovou skupinou jsou osoby ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody, výkonu zabezpečovací detence a také děti vězněných matek. Při práci s těmito dětmi spolupracují převážně s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Zakázkou sociální práce je nejen samotný klient ale také společnost. Pro výkon sociální práce ve vězeňství lze pozitivně vnímat, pokud jsou obě zakázky ve shodě. Cílem

⁶³ Tamtéž, s. 339-341

⁶⁴ Vězeňská duchovenská péče [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vdpcr.eu/>

sociálního pracovníka je pomoc a podpora klientů. Tato práce má přesah i do doby po propuštění, je tedy důležitá spolupráce s dalšími nabízenými formami služeb a pomoci.

3 SUBJEKTY ZABÝVAJÍCÍ SE POSTPENITERCIÁRNÍ PÉČÍ

Postpenitenciární péče je definována jako systematická a následná péče a je stěžejním nástrojem integrace a resocializace.⁶⁵ Jedná se o podporu a poskytnutí pomoci osobám, kteří prošli trestním řízením nebo VTOS. Je to sociální péče o člověka jejíž cílem je následná prevence recidivy. Péče obsahuje pomoc v oblastech hledání práce, návrat k rodině, řešení zadluženosti a dalších dopadů prizonizace.⁶⁶ Oproti penitenciární péči se nezaměřuje jen na vězněné osoby, ale i na osoby jimž byl udělen i jiný trest nežli nepodmíněný trest odnětí svobody. Každá pachatelka trestného činu má nárok na služby této péče. Je to specifická oblast sociální péče a dělí se na péči povinnou, tedy nařízenou soudem, a péči dobrovolnou.⁶⁷ Mezi stěžejní subjekty této péče patří sociální kurátoři, Probační a mediační služba České republiky, neziskové organizace a sociální pracovníci.

3.1 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY

Jak již z názvu napovídá, Probační a mediační služba České republiky vykonává úkony mediace a probace. Je organizační složkou státu a hraje důležitou roli v resocializaci a reintegraci odsouzených. Mediací se rozumí mimosoudní vyrovnání (mezi obviněným a poškozeným) a probace znamená dohled nad obviněným či odsouzeným (individuální pomoc a působení na klienta za cílem obnovy narušených právních a společenských vztahů, sledování chování klienta ve zkušební době atd.)⁶⁸

3.1.1 PRÁCE ÚŘEDNÍKA PMS

Probační úředník musí mít kvalifikaci na úrovni magisterského studia a musí úspěšně absolvovat Základní kvalifikační kurz PMS (hodinová dotace: 400). Využívá mediační

⁶⁵ Vězeňská duchovenská péče: Postpenitenciární péče [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vdpcr.eu/postpenitenciarni-pece/>

⁶⁶ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 213. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0

⁶⁷ ŠPANKOVÁ, Jana. Resocializácia odsúdených. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 69. ISBN 978-80-7380-484-8

⁶⁸ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě: §4 - 5. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>.

postupy, facilitaci a různé techniky vyjednávání. Měl by umět jednat s pachateli i oběťmi a měl by být proškolen v krizové intervenci. Pracovník využívá poznatky a metody z teorií desistence, kriminologie, restorace aj. Práce úředníka PMS obsahuje vedení klientů k řádnému způsobu života, kdy se snaží kombinovat přístup pomoci a kontroly. Dále provádí mediace, zajišťují výkon alternativních trestů, připravují podklady pro rozhodnutí soudu, ale především pozitivně působí na pachatele a vedou ho na jeho cestě k lepší budoucnosti bez recidivy.⁶⁹

3.1.2 RESOCIALIZAČNÍ PROGRAMY

Cílem resocializačních programů je změna chování pachatele. Může probíhat skupinově, individuálně či kombinovaně. Základní složkou je intenzivní práce pachatele s mentorem, kdy se učí začlenit do společnosti, přijmout odpovědnost za spáchaný trestný čin a najít způsob, jak odčinit újmu (důsledek trestného činu). Program se uskutečňuje v přirozeném prostředí klienta bez narušení vztahů či povinností. U některých programů je zapojována i komunita (rodina, přátelé, aj.) ve kterém klient žije. Pachatelé se mohou dostat do programu buďto dobrovolně, nebo rozhodnutím soudu/státního zástupce dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku a zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Programy realizuje buďto PMS či NNO.⁷⁰

PMS má pět pracovišť, které se zabývají právě těmito konkrétními programy. Lektorují se aktuálně dva programy pro dospělé pachatele:

1) Vnímám i tebe

- Cílem je posílení náhledu klienta na dopady jeho kriminální činnosti.
- Snaží se rozvíjet empatii a převzít zodpovědnost za spáchaný trestný čin.
- Klient by si zde měl uvědomit, jaké jsou dopady jeho jednání i na blízké osoby.
- Od roku 2020 je realizován jako speciálně-výchovná aktivita.

2) Program pro řidiče

- Cílem je naučit klienta řešit situace jež jsou pro něj kritické a stresující.
- Je zde snaha naučit klienta rozpoznat projevy rizikového chování a spouštěčů.

⁶⁹ Úředník PMS: Postpenitenciární péče. Sociální práce [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/profesiogramy/urednik-pms/>

⁷⁰

- Program je určený pro pachatele, kteří vykonali trestný čin související s dopravou.⁷¹

3.2 SOCIÁLNÍ KURÁTORSTVÍ

Kurátor pro dospělé je pracovník se specializací zaměřenou na terciární prevenci, přičemž s klientem pracuje po celou dobu jeho výkonu vazby/trestu odnětí svobody, a i po opuštění vězeňské jednotky. Poskytuje odbornou pomoc a ochraňuje důstojnost klienta a jeho základní práva. Snaží se řešit problémy v předstihu a tlumit vlivy izolace u klienta. Dále také edukuje společnost o dopadu trestné činnosti. Spolupracuje také s Vězeňskou službou České republiky, PMS, územními samosprávnými celky, správními úřady a zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy.⁷²

Pachatel nemusí po propuštění z vězení kontaktovat kurátora. Návštěva není povinná, ale doporučuje se. Pokud pachatel řeší ztíženou životní situaci (hledání práce, bydlení, finanční nejistota, zadluženost, aj.), tak se s kurátorem alespoň může poradit a dostat užitečné informace pro řešení jeho aktuální situace.⁷³

3.3 NEVLÁDNÍ NEZISKOVÉ ORGANIZACE

Tyto organizace (dále jen NNO) jsou právnické osoby založené za účelem uspokojování potřeb obyvatel. Nejsou provozovány za účelem profitu/zisku.

Například věznice Světlá nad Sázavou (pouze pro ženy) spolupracuje s nevládními organizacemi, které podávají pachatelkám trestných činů pomocnou ruku. Poskytují informace a asistenci u řešení závislostí, zajištění sociálního zázemí, kontakty s pachatelčinou komunitou /rodina, přátelé), atd.⁷⁴

⁷¹ Probační programy. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/resocializacni-projekty/>

⁷² Č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: . ročník 2006. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

⁷³ Sociální kurátor [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1049959/socialni_kurator.pdf/13e4d622-a29a-53a9-237a-cf482b4b8ed0

⁷⁴ SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU: Spolupráce s nevládními organizacemi. In: . ročník 2006. Dostupné také z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

3.3.1 NNO ZAMĚŘENÉ NA DROGOVOU PROBLEMATIKU

3.3.1.1 *Laxus z.ú.*

LAXUS je centrum poradenských služeb pro obviněné a odsouzené nabízející péči (skupinová, individuální) pachatelkám, které již před nástupem do vězení užívaly drogy. Cílem práce této neziskové organizace je psychická vyrovnanost žen klientek a podpora k abstinenci. Spolupráce s věznicí Světlá nad Sázavou probíhá od roku 2015, kdy jednou měsíčně probíhá návštěva pracovníků s odsouzenými ženami (působí v dalších 12 věznicích, nejen pro odsouzené ženy). Laxus se snaží upravit podmínky klientek pro život tak, aby po propuštění nepropadly znovu závislosti. Pracují tedy s klientkami i po propuštění.⁷⁵

3.3.1.2 *Sananim z.ú.*

SANANIM se zaměřuje převážně na péči v oblasti v léčbě závislosti na nealkoholických drogách. Poskytují sociální a pracovní poradenství. Probíhal zde i program s názvem „Příprava na požadavky trhu práce a přímá podpora při nalezení zaměstnání a sociální stabilizace pro ženy ohrožené drogovou závislostí v konfliktu se zákonem“, který směřoval na přípravu vstupu na pracovní trh u odsouzených žen. U toho projektu se podařilo propojit penitenciární a postpenitenciární péči, kdy se zaměřovalo na zlepšení integrace odsouzených klientek do společnosti. Celkem 140 žen bylo do projektu zapojeno, 16 žen dostalo pracovní místo v rámci podporovaného/chráněného zaměstnání, x žen získalo pozici ve volném pracovním trhu. 42 ženám bylo přispěno na bydlení a 13 ženám na úhradu školky.⁷⁶

3.3.1.3 *Společnost Podané ruce o.p.s.*

Tato nezisková organizace se zabývá poradenskými službami pro pachatelky, organizují informační besedy, pořádají skupinové/individuální poradenství

⁷⁵ SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU: Spolupráce s nevládními organizacemi. In: . ročník 2006. Dostupné také z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

⁷⁶ SANANIM: Práce pro ženy ve vězení [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <http://old.sananim.cz/projekty/prace-pro-zeny-po-vezeni.html>

a psychoterapii. PODANÉ RUCE zajišťují sociální pomoc a testování na hepatitidu a HIV.⁷⁷

3.3.2 NNO ZAMĚŘENÉ NA REINTEGRACI A RESOCIALIZACI

3.3.2.1 AL PASO Vysočina

AL PASO poskytuje péči skrze terénní programy, kdy se snaží pomoci odstranit bariéry bránící se začlenit pachatelce do společnosti. Pracuje také s odsouzenými ženami, především ve snaze naučit je vhodnějším sociálním návykům a dovednostem. Působí v sociální, zdravotní a humanitární oblasti. Také organizuje besedy ve věznicích.⁷⁸

3.3.2.2 RUBIKON Centrum, z.ú.

Stěžejní úlohou této organizace je poskytnout potřebnou pomoc lidem potýkající se určitou překážkou (hledání práce) kvůli své kriminální minulosti. Pracovníci, mnohdy úspěšně, pomáhají navracet klienty do společnosti tak, že se již nemusí potýkat s překážkami související s jejich minulostí. Filozofií Rubikonu je ta, že každý si zaslouží druhou šanci v životě. Cca 20 % pracovníků Rubikonu má trestní minulost, což v práci s klienty může obohatit a upevnit vztah s klientem a přidat na důvěře.⁷⁹

3.3.2.3 Bílý kruh bezpečí

Tato nestátní organizace má prioritu v pomoci jak obětem kriminality, tak i svědkům trestné činnosti. Nezaměřuje se přímo na pachatelky trestných činů. Cílem práce s klienty je sdělení srozumitelných informací o základních lidských právech, pomoc při zhodnocení aktuální situace atd. Zaobírá se především viktimologickou prevencí.⁸⁰

⁷⁷ SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU: Spolupráce s nevládními organizacemi. In: . ročník 2006. Dostupné také z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

⁷⁸ AL PASO Vysočina: Naše služby [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://trebic.charita.cz/nase-sluzby/al-paso-vysocina/>

⁷⁹ RUBIKON: Kdo jsme [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme/

⁸⁰ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ: Poslání a činnost [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.bkb.cz/onas/poslani-a-cinnost/

3.3.3 NNO ZAMĚŘENÁ NA OCHRANU LIDSKÝCH PRÁV

3.3.3.1 *Amnesty International*

Tato organizace je mezinárodní, snaží se potlačit nesvobodu a bezpráví. Hlavním cílem Amnesty International je dodržování lidských práv v celosvětovém měřítku. Za dobu existence této organizace se dostalo na svobodu přes 50 000 politických vězňů. V ČR není nyní znám žádný případ nespravedlivě vězněné ženy, jelikož český systém stojí na demokratických a spravedlivých zásadách. Ženy jsou často nespravedlivě vězněné v zemích 3. světa. Většinou je příčina ve veřejném vystupování žen proti režimu v jejich zemi, účast na demonstracích aj. Mezi jejich další cíle patří:

- odstranit diskriminaci,
- zrušit trest smrti,
- zastavit mučení,
- propustit nespravedlivě vězněné osoby.⁸¹

3.4 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

Profese sociálního pracovníka je vymezena v zákoně 108/2006 Sb. O sociálních službách a řídí se Etickým kodexem sociálních pracovníků v České republice. Musí mít minimálně vyšší odborné vzdělání dle zákona a měl by být kompetentní a odborně způsobilý. Náplní sociální práce je plánování, realizování, monitorování a vyhodnocování poskytované sociální služby. Poskytuje sociálněprávní poradenství a pracuje s různými cílovými skupinami. Sociální pracovník, jenž pracuje s pachatelkami trestných činů by měl umět být asertivní, komunikativní, důvěrný, měl by znát právní legislativu, kriminologické teorie, penologické poznatky a měl by se odborně vzdělávat v této oblasti.

Sociální pracovníci, kteří pracují ve věznici s odsouzenými, jsou nedílnou součástí i postpenitenciární péče. Klade se zde velký význam právě na sociální práci, jelikož v práci s touto cílovou skupinou je nezbytné, aby zde byla i složka vzájemné důvěry. Sociální práce je zde i stěžejní v tom, že prosazuje klienta s ostatními složkami pomoci

⁸¹ AMNESTY INTERNATIONAL: Hnutí [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.amnesty.cz/hnuti

a odkazuje ho na instituce/organizace, které jsou nastavené přímo pro jeho problematickou situaci. Sociální pracovník pracuje ve prospěch klienta.⁸²

⁸² LEŠKOVÁ, Lýdia. Sociálny pracovník v penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti. V Tribunu EU 1. vyd. Brno: Pre Teologickú fakultu Košice, Katolícku univerzitu v Ružomberku vydal Tribun EU, 2013, s. 31-32. Librix.eu. ISBN 978-80-263-0554-5

PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro praktickou část bakalářské práce byl zvolen kvalitativní výzkum, který je definován jakožto „proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“⁸³.

Kvalitativní výzkum je charakteristický pro svou pružnost a emergentnost, jelikož se mnohdy výzkumné otázky či plán výzkumu může pozměňovat při postupném sběru a analýze dat. Je zde také větší otevřenost k novým, neobvyklým, atypickým situacím a možnostem. Výzkum většinou trvá sběr déle nežli u kvantitativního. Proces výzkumu je tedy longitudinálního charakteru. Provádí se tedy, jak již bylo řečeno, pomocí intenzivního a delšího kontaktu s jedinci/skupiny/prostředím, kdy nastávají různé situace, které jsou normální či banální. Tyto situace právě často nejlépe reflektují každodennost jedinců/skupin/společností.⁸⁴

Další charakteristikou je i výběr vzorku respondentů. Výzkumník shání mnohdy specifickou skupinu respondentů, kteří se hodí do jeho charakteristiky vzorku (vzorek vhodný pro konkrétní výzkum). Výběr je tedy záměrný. Vzorek se vybírá i na bázi výzkumného problému, tak aby vše korespondovalo. Oproti kvantitativnímu výzkumu je vzorek validnější, flexibilnější, menší, a měl by být homogenizovaný (něco musí respondenty spojit).⁸⁵

T. G. Masaryk sdělil jednu důležitou myšlenku: „Když řeknete věda, říkáte tím také úsilí, trpělivost, vytrvalost, obětavost, poctivost – samé požadavky života činného –

⁸³ CRESWELL, John W. Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches. 3rd ed. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, c2013, s. 12. ISBN 978-1-4129-9530-6.

⁸⁴ HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 50-51. ISBN 978-80-7367-485-4

⁸⁵ VOJTÍŠEK. Výzkumné metody: Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol [online]. 2012 [cit. 2023-03-03]. ISBN 978-80-905109-3-7. Dostupné z: https://skoly.praha.eu/files/=84121/Skripta%20V%C3%BDzkumn%C3%A9_metody.pdf

a života mravního“⁸⁶. Tím by se měl držet i výzkumník při celém procesu kvalitativního výzkumu.

4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Výzkumný problém předkládaného kvalitativního výzkumu je oblast, která se zabývá otázkou: jak ovlivňuje proces vzdělávání odsouzené ženy. Ve výzkumu jde především o to, abychom se dozvěděli, jaký je vlastně vliv vzdělávání na pachatelky trestných činů. Jak například tento proces ovlivňuje jejich budoucí život, zda najdou lepší práci, či se sníží recidivní chování atd.

4.2 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem výzkumu bakalářské práce bylo zjistit, jaký je pohled (náзор, zkušenost) respondentek na ovlivnění svého života po návratu z vězení skrze vzdělávání při VTOS a následném vzdělávání zásluhou pospenitenciární péče.

Cíl výzkumu byl formulován pomocí metody SMART (*specific – measurable achievable – realistic – timely*), která předkládá tvrzení, že by cíl měl být specifický, měřitelný, dosažitelný, realistický a časově ukotvený.⁸⁷ Autorka práce si vybrala pro svou práci kvalitativní výzkum, jelikož jí šlo především o hlubší pohled na danou problematiku. Zakládá si na tom, že nejlépe zjistí informace/data přímo od zdroje, což jsou pachatelky trestných činů. Navíc výsledky stanoveného cíle výzkumu nelze obsáhnout do tabulek či graf, jelikož se získávají kvalitativní data. Data by měla korespondovat s cílem výzkumu. Výzkum by měl odrážet subjektivní zkušenosti, názory a pohled respondentek.

Byly stanoveny tři výzkumné otázky, které se vážou k cíli výzkumu, výzkumnému problému a celkově k tématu práce:

- Co respondentky vedlo ke spáchání TČ?

⁸⁶ ČAPEK, Karel. Hovory s T. G. Masarykem. Praha: ČS, 1990, s.43. ISBN 80-202-0170-X.

⁸⁷ FISTRO: SMART metoda: Jak správně definovat cíle [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://fistro.cz/aktuality/smart-metoda-jak-spravne-definovat-cile/>

- Jak respondentky ovlivnilo vzdělávání při VTOS?
- Jak respondentky ovlivnilo vzdělávání v postpenitenciární péči?

4.3 VOLBA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výzkumný vzorek byl zvolen záměrně a účelně, jelikož zde bylo třeba ujasnit si specifickou charakteristiku potencionálních respondentek. Respondentka musí být odsouzená žena k VTOS, která se zúčastnila alespoň jednoho vzdělávacího programu a od propuštění uběhl minimálně jeden rok (kvůli detailnější sebereflexi).

4.4 PLÁN VÝZKUMU

Plán výzkumu obsahoval 1) přípravnou fázi, 2) návrh a plánování výzkumu, 3) sběr dat, 4) analýzu a 5) interpretaci zjištěných dat. V přípravné fázi si autorka vymezila výzkumný problém, cíl výzkumu a výzkumné otázky. Tato fáze trvala od října do listopadu 2022. Druhá fáze trvala od listopadu do prosince 2022, kdy si autorka práce vymezila techniku sběru dat, charakteristiku výzkumného vzorku a formulovala otázky do scénáře. Další fáze byla sběr dat, která byla komplikovanější, jelikož se autorka potýkala s nedostatečným množstvím potencionálních respondentek, které by chtěly být součástí výzkumu. Nakonec tedy autorka sehnala 5 respondentek, kdy všechny rozhovory probíhaly telefonicky. Sběr dat trval od prosince 2022 do poloviny ledna 2023. Předposlední fází byla analýza nasbíraných dat, která trvala nejdéle. Následně autorka práce vyhodnotila data a interpretovala výstupy z výzkumu.

4.5 ETICKÉ LIMITY

Výzkum byl uskutečněn tak, aby nebyla narušena anonymita a důvěra respondentek. To, čím se výzkum mnohdy zabývá, je opravdu osobní a dalo by se hodnotit jako křehké informace o osobách s kriminální minulostí. Je proto naprosto stěžejné, aby respondentky dobrovolně vypovídaly, bez pocitu nátlaku. Před uskutečněním rozhovoru byly respondentky srozuměny se základními informacemi o práci a o výzkumu. Pracovníky nejmenovaných NNO byl předán respondentkám informovaný souhlas viz. Příloha č. 1. Nejmenovaní pracovníci autorce předaly podepsané informované souhlasy o poskytnutí rozhovoru a nahrávání rozhovoru pouze pro účely výzkumné práce. Před samotným

rozhovorem bylo respondentkám sděleno, že mohou kdykoliv z výzkumu odejít a informace nebudou použity v závěrečném výstupu práce. Rozhovory byly nahrány na diktafon a nahrávky byly uloženy v zahaslované složce v počítači. Během výzkumu byly dodrženy zásady etiky, jakožto zásada zpřístupnění, poučeného souhlasu, anonymity a důvěrnosti.

4.6 METODY SBĚRU DAT

Výzkumnou metodou sběru dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory tedy nebyly provedeny přímo dle připraveného scénáře, ale byl zde i prostor pro doptávání. Forma rozhovoru byla tedy narativní, kdy autorka vedla respondentky spíše k vyprávění příběhu než k běžné konverzaci. Zároveň se ale příliš neodchylovala od scénáře. Ve scénáři je dohromady 15 otázek, přičemž se všechny pojí na výzkumné otázky. Samotný scénář rozhovoru je v přílohách jako Příloha č. 2.

Proces sbírání dat trval zhruba měsíc. Nejdříve došlo ke zkontaktování tří nejmenovaných NNO, kdy dvě odpověděli, že by pro práci měli vhodné kandidátky pro výzkum. Pověření sociální pracovníci předaly autorce kontakty na odsouzené ženy odpovídající charakteristice výzkumného vzorku. Dále došlo ke zkontaktování 10 žen, z toho tři nakonec odmítly účast a u dvou nedošlo ke sjednání termínu schůzi z důvodu nedostatečného času ze strany žen. Po domluvení schůze byli provedeny telefonické rozhovory, které byly se souhlasem respondentek nahrány.

Níže je uveden seznam otázek ze scénáře, které jsou rozděleny dle výzkumných otázek.

1. Výzkumná otázka (*Co respondentky vedlo ke spáchání trestného činu?*)
 - Jaký byl důvod pro Vaše kriminální jednání?
 - Co jste vnímala po uskutečnění trestného činu?
 - Jak vypadal Váš život před uskutečněním kriminální činnosti?
 - Jak vypadalo Vaše rodinné prostředí (sociální prostředí) před uskutečněním trestného činu?
2. Výzkumná otázka (*Jak respondentky ovlivnilo vzdělávání při VTOS?*)
 - Jak byste popsala Váš normální den ve vězení?

- Jak často jste se účastnila společenských aktivit a které byly vaše nejoblíbenější?
 - Jak jste vnímala pracovníky vězeňské služby?
 - Kdo a jak Vám nejvíce pomohl k seberozvoji?
 - Jak vypadala Vaše účast ve vzdělávacím programu a o čem byl?
 - Myslíte si, že jsou možnosti vzdělávání při VTOS dostačující a proč?
3. Výzkumná otázka (*Jak respondentky ovlivnilo vzdělávání v postpenitenciární péči?*)
- Jak byste popsala Váš normální den nyní na svobodě?
 - Kdo a jak Vám pomohl s Vaší situací po propuštění z vězení (instituce)?
 - Jak jste vnímala pracovníky ve Vámi zmíněné instituci?
 - Jakých vzdělávacích aktivit či programů jste se po propuštění zúčastnila?
 - Jak se změnil Váš postoj k sobě a k Vašemu kriminálnímu jednání?

Tabulka č. 3: Seznam respondentek

Respondentka	Věk	Spáchaný trestný čin
R1	46	Ublížení na zdraví
R2	28	Ublížení na zdraví
R3	54	Ublížení na zdraví s následkem smrti
R4	31	Podvod
R5	40	Loupež

4.7 ANALÝZA DAT

U analýzy dat výzkumu autorka práce postupovala na bázi kvalitativní obsahové analýzy, která poskytuje pohled na analyzovaná data s cílem pochopit význam těchto dat.

V této fázi jde především o exploraci dat, kdy se nacházejí souvislosti v nasbíraných informacích.

Nejdříve byla provedena doslovná transkripce dat, kdy bylo přepsáno každé slovo z nahrávek všech pěti respondentek. Každý rozhovor trval cca 15 minut. Nahrávka byla přepsána do dialogu, kdy výzkumník (autorka práce) byla zapsána jako V. Respondentky byly zobrazeny dle jména, které jim bylo přiřazeno viz. tabulka č. 3. Jedná se o jméno přiřazené, tedy vymyšlené. Je to z důvodu zachování ochrany soukromí všech respondentek výzkumu. V doslovné transkripci byly zachovány všechny výrazy i ty nespisovné. Proces transkripce byl časově náročný, jelikož bylo potřeba dialog několikrát zkontrolovat, aby nedošlo k vytěsnění dat, které jsou pro výstup výzkumu stěžejní.

V každém přepisu rozhovoru byly vyznačeny pasáže, kterým byl přidělen kód. V procesu kódování bylo využito popisných a interpretativních kódů a postup byl induktivní. V tabulce níže je zobrazen celistvý seznam kódů se zařazením, k jaké výzkumné otázce je přidělen.

Tabulka č. 4: Seznam kódů

Název kódů	Zařazení do kategorie
Finanční situace	1.
Závislosti	1.
Nefunkčnost partnerských vztahů	1.
Rodinné zázemí	1.
Sebereflexe	1.
Pracovní morálka	2.
Psychická vyrovnanost	2.
Víra	2.

Zaměstnanost	3.
Rozvíjení osobnostních předpokladů	3.
Sebepřijetí/odpuštění	3.

Data, která byla okódována, byla soustředována do kategorií, které byly vymezeny dle již definovaných výzkumných otázek.

1. Kategorie: důvod kriminálního jednání
2. Kategorie: vliv vzdělávání při VTOS na odsouzené ženy
3. Kategorie: vliv vzdělávání v rámci postpenitenciární péče

5 VÝSTUP Z VÝZKUMU

Ve výstupu jsou obsaženo souvislé a smysluplné shrnutí analyzovaných dat (názor, zkušenost respondentek). Tato kapitola se dělí na tři části, z čehož každá objasňuje jednu výzkumnou otázku. Tyto podkapitoly (kategorie) se dělí dále na subkategorie, dle přiřazených kódů. Součástí tohoto shrnutí jsou poznámky a dojmy výzkumníka, pasáže přejaté z odborných publikací, a především doslovně citované pasáže rozhovorů respondentek.

Co se týče charakteristiky respondentek, jsou to tedy ženy odsouzené za spáchaný trestný čin. Odpykaly si nepodmíněný trest odnětí svobody a prošly alespoň jednou vzdělávací aktivitou. Od propuštění z věznice uplynula doba alespoň jednoho roku.

5.1 VÝZKUMNÁ OTÁZKA: CO RESPONDENTKY VEDLO KE SPÁCHÁNÍ TČ?

K této kategorii se pojí dohromady 4 otázky ze scénáře (viz. podkapitola 4.6). Tato výzkumná otázka slouží pro lepší porozumění dané problematice. Je takzvaně doplňkem pro navazující výzkumné otázky, proto se v průběhu rozhovoru výzkumník ptal respondentek i na důvod kriminálního jednání.

Na otázku: **jak vypadal Váš život před uskutečněním kriminální činnosti**, odpověděla R1: „*No tak já teda hodně pila no, doma jsem to taky neměla lehký. Chlap mě občas mlátil, ale já si to nenechala líbit. Ale jako hodně ten alkohol byl u mě problém no.*“ Podobná odpověď zazněla i u R3: „*Řeknu vám, byla to bída jako. Nechci asi mluvit úplně co sem udělala, nebo neudělala. Ale i sem hodně v mládí brala drogy a tak, i ty tvrdý no. Podepsalo se to i hodně na zdraví si myslím, takže nic dobrého.*“ R5 také odpověděla, že její život nebyl lehký, jelikož byla závislá na drogách (především léky na předpis). Zato R4 a R2 sdělily, že žily především v chudobě a neměly na základní životní potřeby: „*Hrozný, jsme byli chudý jak kostelní myš, ještě nám fakt nebylo přáno. Já byla totiž zavřená za podvody no, bylo to kvůli dětem abychom nemuseli byt pořád na dávkách.*“ (R2)

Na otázku: **jak vypadalo Vaše rodinné prostředí (sociální prostředí) před uskutečněním trestného činu**, zazněli různé odpovědi. Například R3 i R5 se shodly na tom, že jejich rodinné prostředí fungovalo poměrně dobře. „*Já bydlela s rodičema, starala jsem se i o ně. Starší syn už se mnou nebydlel, mladšímu bylo tehdy devatenáct, takže ten se už o sebe taky musel postarat. A manžel... S manželem máme hezkej vztah. I mě hodně taky podpořil i když jsem byla od něj. Jak jsem byla ve vězení.*“ (R5) Naopak u zbylých respondentek byla zaznamenána určitá nefunkčnost partnerských vztahů. R1 vypověděla: „*No doma, já žila jenom s chlapem, teď už s ním nežiju. Nemám děti, ale prostě s ním jsem se pořád hádala no. Ale bylo to fakt i hodně kvůli tomu, že jsem byla opilá pořád.*“ R4 odpověděla: „*Jako sem z děcáku, a chtěla sem vždycky velkou rodinu. Mam teď 3 děti a chci další a přítel chce taky. Ale jako sem asi dost výbušná prostě no, musím si dávat pozor, protože mam prej dost jako rizikový chování*“.

Na otázku: **jaký byl důvod pro Vaše kriminální jednání**, R2 odpověděla, že to bylo především kvůli chudobě. R1 sdělila: „*No tak hlavně já to udělala, když jsem byla v lihu. No a prostě napadla jsem toho svého přítele ještě když jsme byli spolu. On po mě vyjel, ale já se jenom bránila, ale já ho vzala prostě po hlavě jako sklenici a prostě prej to nebylo jako na obranu, že jsem se mu bránila, že to bylo to. Ublížení na zdraví a šla jsem i pak na odvykačku*“. R3 se svěřila, že byla v obklopení špatné skupiny lidí, kteří ji navedli na spáchání trestného činu. R4 i R5 uvedly, že důvodem byla závislost a chvilková nepřičetnost. „*No jako asi ta moje chvilková agrese a že se fakt umím prostě naštvat, ale i docela i drogy možná. Ale už sem přestala.*“ (R4) „*Stalo se to prostě, já sem byla fakt nepřičetná, ale nebylo to s mým zaviněním, ale nebudu se k tomu už vracet. Ale byla sem tam neprávem, ale no... Jako už se k tomu nebudu vracet.*“ (R5)

Na otázku: **co jste vnímala po uskutečnění trestného činu**, sdělily respondentky (R1, R4 a R5), že nejdříve nepocit'ovaly lítost. Po určité době se ale dostavila. R2 uvedla: „*No vnímala jsem to, že to dělám pro rodinu prostě, dělala sem to dál. Ale samozřejmě toho teď lituju, mohlo to jít i jinak*“. Ve výpovědi uvedla R3: „*Jako nejdřív nic, ale měla jsem pak velký výčitky a chtěla sem se i zabít. Jako nechci o tom úplně mluvit, ale byla sem z toho hodně na dně*“.

5.2 VÝZKUMNÁ OTÁZKA: JAK RESPONDENTKY OVLIVNILO VZDĚLÁVÁNÍ PŘI VTOS?

K této kategorii se pojí 6 otázek ze scénáře (viz. podkapitola 4.6).

Na otázku: **jak byste popsala Váš normální den ve vězení**, odpověděla R1: „*Tak jsem ráno vstala, moc sem se nikdy jako nevyspala, protože mě někdo pořád rušil jako jo... No a... Pak jsme šli na snídani, a jídlo celkem dobrý musím říct... No a potom jsme šly pracovat. Já byla fakt ráda, že jsem mohla vypadnout. No pak oběd, odpoledne jsem měla volno no. A jako normální prostě, tak nemůžeš si dělat všechno, jako to je jasný no“.* U R2 zaznělo: „*Tak oni nás ráno vzbudili, pak jsem se šly umýt, pak hlavní bylo kafe, to jako byla hlavní událost ten den. Kafe prostě. Pak byl sčíták, pak jsem šla do práce. Jsem předtím byla dost nemocná, pak už sem mohla pracovat. No a balila sem čokolády, ale víte co. Pořád to bylo lepší než bejt pořád s vašema myšlenkama na baráku. Jako sice málo peněz za to, ale já byla ráda prostě.“* R3 odpověděla: „*Můj den, jaký byl ve vězení. No už je to nějaká doba teda, ale co si pamatuju, tak žádný nebe na zemi teda to nebylo. Fakt si tam jdeš odpykat svůj trest... A tak to je. Neměla jsem ráda ty kontroly a žádný soukromí prostě moc nemáš. To vím, že mi dost vadilo. Že si nemohla být prostě moc o samotě. Pořád s těma ostatníma ženskejma. Jinak dobrý“.* R4 vypověděla: „*No pořád nějaká kontrola... Hlavní bylo, že jsme měly cigá a kafe. To hodně pomáhalo na psychiku a abysme to tam vydržely. Jako pak to šlo. Jediný, co nebylo dobrý, že sem musela pracovat. Dělat nějaký víčka pak nějaký závitky... Nevím, nebavilo mě to, byla jsem jako stroj. Ale zase jsem měla ten režim no.“* R5: „*No nuda byla, co vám povím. Měly jsme normálně režim, musely jsme všechno dodržovat. Já sem nepracovala, ale většina pracovala. Já sem byla totiž dost nemocná“.*

Na otázku: **jak často jste se účastnila společenských aktivit a které byly vaše nejoblíbenější**, R1, R2 a R3 sdělily, že na společenské akce či aktivity dobrovolně nechodily. Bylo to i z důvodu izolování se od ostatních, jelikož postrádaly soukromí. Například R3 sdělila: „*Já jsem se neúčastnila ničeho jako. Možná někdy nějakých aktivit, co se týče jako jak se po propuštění starat o děti a co je jako důležitý pro život venku nebo tak. Ja se ale nechtěla učit, to je jako pro mě druhý trest už při jednom trestu“.* Zbylé odpovědi respondentek byly spíše pozitivnějšího rázu. „*Já sem docela byla i aktivní, byla*

jsem u takových těch, když se něco třeba vyrábělo, nějaký ty akce prostě, tak jsem byla ráda, že zase bylo něco novýho třeba.“ (R3) „Já se pořád účastnila něčeho. Chtěla sem zahnat nudu, ale taky mě to dost bavilo. Chodila sem na ty... Jak se tam maluje a je to i jako terapie. Pak sem chodila na bohoslužby a prostě co vás napadne.“ (R5)

Na otázku: **jak jste vnímala pracovníky vězeňské služby**, u všech respondentek zazněly obdobná sdělení. Obsahem odpovědí byla především vděčnost za pomoc a zároveň i respekt vůči zaměstnancům vězeňské služby R5 například uvedla: *„Já měla hodně ráda ty, který právě vedly ty aktivity. Hodně nás jako motivovali a tak. Jako i v té době jsem byla dost ráda, že se o mě někdo zajímá i na takovém místě, žejo... Hodně nás fakt motivovaly, abysme pak měly všechny lepší život a samozřejmě, abychom odčiniły, co jsme provedly. Abysme si našly něco, co nás bude bavit i dělat a zároveň tím budem pomáhat. A dělat to i venku“.*

Na otázku: **kdo a jak Vám nejvíce pomohl k seberozvoji**, neznaly respondentky význam slova seberozvoj, nebo jen nevěděly, jak tuto otázku zodpovědět. U této otázky se výzkumník snažil respondentky navést k odpovědi. R1, R4 a R5 zodpověděly, že pro ně stěžejní osobou byla vychovatelka. *„Jo no tak ona mi dost pomáhala, i jakože psychicky docela. Občas je to tam takový jako depresivní no. Když jste prostě zavřená někde a nemůžete vidět svoji rodinu.“ (R1) „Nejvíc mi pomohla asi jedna paní vychovatelka. Měly jsme dobrou vztah. Já právě měla hodně času, jak jsem i nechodila do práce. Chtěla po mně abych se právě účastnila různých aktivit a motivovala mě hodně.“ (R5) Pro R2 byla důležitou osobou sociální pracovnice. „Pomohla mi fakt dost i v tomhle jako, dala mi tu jakože... tu psychickou podporu v tomhle. A právě mi i pak řekla, abych si udělala i ten kurz na svoje dluhy. Jsem se tam jakože i učily, jak se chovat, abychom neměly další a na koho se třeba obrátit o pomoc. Taký mi dost pomohlo to sezení kvůli právě těm depresím. Jsem měla velký, nebylo pro mě to vězení no, jsem se fakt ne jako bála, ale prostě smutná jsem byla pořád, nebavilo mě nic a hodně jsem myslela na děcka. Ty... ty mi fakt hodně chyběli.“ R3 sdělila, že ji k seberozvoji pomohla především samotná víra. „Asi Bůh. Řeknu vám to takhle. Já pocházím z křesťanský rodiny, ale moc sem k tomu nějak netíhla. Pak jsem se dostala do vězení a chtěla jsem něco se životem udělat. Dostala jsem se tomu, že jsem si mohla udělat kurz na sanitáře, kvůli řeholním*

těm sestřám i, museli to doporučit. A jako fakt hodně mě to bavilo. Hodně jsem si i četla bibli a pomohlo mi to hodně. Ale četla jsem i víc jiných knih.“

Na otázku: **jak vypadala Vaše účast ve vzdělávacím programu a o čem byl,** neodpověděla pouze R3, jelikož ta se účastnila vzdělávacího programu až po opuštění věznice. R1 a R5 uvedly, že se účastnily kurzu, který se zabíral dluhovou problematikou, jehož cílem bylo naučit účastnice finanční gramotnosti a jak se vypořádat s dluhy. R4 odpověděla, že se zúčastnila vzdělávacího programu zaměřený na péči o děti: *„Hodně sem se naučila o dětech jako celkově. Jako byla tam péče o děti, jak je krmit a čím. A tak, jako docela důležitý pro život venku“*. R3 se svěřila: *„No jako udělala sem si ten sanitářskej kurz, pak jsem dělala ošetřovatelku, že jsem mohla při odpykávání trestu. Jako někdo na to třeba nemá žaludek starat se o starý nemocný lidi... Musíte je omývat, oblíkat, krmit, prostě ošetřovat. Ale já to měla ráda a dělám to dodnes. Jako už je nemůžu třeba moc zvedat z postele, nejsem už nejmladší, ale sem ráda, že můžu pracovat s lidma a že jsem dostala tuhle šanci se nějak ...Jako postoupit dál v něčem“*.

Na otázku: **myslíte si, že jsou možnosti vzdělávání při VTOS dostačující a proč,** se respondentky klaněly spíše k tvrzení, že je dostačující. *„Já si myslím, že ano. Znáám hodně i ženských, který si třeba dodělali i vzdělání. Já sama sem strašně vděčná, že sem si mohla udělat ten kurz na sanitáře, chtěla jsem to fakt hodně dělat a kdo má takovouhle možnost, a ještě v kriminále? Musela sem se hodně ale snažit, jako nebylo to určité zase zadarmo na druhou stranu.“* (R3) R5 uvedla: *„Ve vězení... Si myslím, že je toho dostatek. Víc mi ale přijde, že si můžeš vybrat následně, když tě jako propustí... Tak třeba ta moje sociální pracovnice, tak ta mě motivovala, abych zkusila ten kurz na počítače.“*

5.3 VÝZKUMNÁ OTÁZKA: JAK RESPONDENTKY OVLIVNILO VZDĚLÁVÁNÍ V POSTPENITENCIÁRNÍ PÉČI?

Na otázku: **kdo a jak Vám pomohl s Vaší situací po propuštění z vězení (jaká instituce)?** odpověděly respondentky převážně, že jim byla poskytnuta pomoc od neziskových organizací, kurátorů, či probačních úředníků. R1 uvedla: *„Jo tak to mi pomohla jedna organizace. Jsou tam úplně zlatí lidi, hlavně pan X, kterej fakt se snažil*

mi i najít práci, jakože pomoci mi najít práci. Chvilku jsem měla práci, kterou mi doporučil. Ale kvůli zdraví, jsem prostě pořád nemocná, tak jim se to nehodilo, já to jako chápu. Ale předtím jsem i zlomila nohu a byla jsem ještě ve zkušebce a oni mě museli prostě propustit, tak jsem teď na pracáku.“ R1 také uvedla, že stále za panem X do neziskové organizace dochází. R2 sdělila, že stěžejní institucí pro ni byla Probační a mediační služba. R3 uvedla: „Jak jsem se dostala k víře, začala sem hodně chodit do kostela i do takové skupiny, kde jsme si povídali jako členové o bibli, chodím doted' na kázání k faráři. Mám to moc ráda, moc mi to pomáhá na duši víte. To bylo hodně to, co mi pomohlo... Tahleta komunita. Pak mi hodně v sociálních věcech pomohla organizace Y, mi i sociální pracovnice pomohla najít bydlení a řekla mi, na co mám nárok, a tak no.“ R4 a R5 byly vděčné za poskytnutí pomoci od sociální kurátorky pro dospělé. „Kurátorka, a to vím moc dobře, ta mi hodně pomohla i finančně jako o co si pak můžu zažádat protože sem se chtěla starat o svoje děcka a přítele jsem chtěla vzít zpátky zase, protože ho prostě miluju no. A chci, aby měli i děti jako tátu ten vzor prostě.“ (R4) „Paní kurátorka dost teda. Jako ta hodně pomohla, já tehda neměla fakt žádný peníze prostě, neměla sem bydlení, fakt nic. A pak teda i paní sociální pracovnice z té organizace. Ta mi fakt hodně i radila co mám udělat a pomohla mi fakt hodně. Jsem za ně hodně vděčná, že mi daly šanci a nevykašlaly se na mě.“ (R5)

Na otázku: **jak byste popsala Váš normální den nyní na svobodě** R1 odpověděla: „No teď už bydlím s novým přítelem, je na mě moc hodnej a už nepiju. Snažím se fakt jako vážit si toho. No té druhé šance. A jsem fakt vděčná tomu panu X, prostě jak mi pomohl, a i stou prací.“ R2 odpověděla na danou otázkou takto: „Teďka mám víc času na děti, pořád s něma něco dělám, jak jsem byla od nich, hodně jsem pochopila, že musím bejt lepší pro ně hlavně. Že už se nesmím dostat do kriminálu zase. R3: Ted se mam fakt fajn, mám moc ráda svoji práci, vidím, že i lidi mě mají rádi, staří lidé mi přijde, že jim prostě nevadí, že mam i nějakou minulost, že jsem byla i v kriminále, když s nima mluvím, je to moc fajn jo. Jako... Každý den, kdy sem v práci a pak jdu třeba na kázání, nebo mám ráda neděle, jdu do kostela. Hodně, hodně mi to pomáhá na duši a vyrovnat se se všema věcmi.“ R4 se vyjádřila: „Teď' jsem teda bez práce, sem na mateřský teďka, přítel pracuje, jako máme se dobře docela. No už mi děti neodebrali, i chodim do jedny organizace a tam se taky učím i hodně jako rodičovské kompetence, a tak jestli myslíte nějaký vzdělávání. R5 opět uvedla, že ji především podpořila její víra: „Teďka mám

mnohem lepší život, vážím si každý chvíle s rodinou, staráme se teď o sebe víc. Jsem sice bez práce, mám teď invalidní důchod a pak za asi 6 let mám jít do starobního, ale manžel pracuje, tak se nemáme nejhůř no“.

Na otázku: **jak jste vnímala pracovníky ve Vámi zmíněné instituci**, se všechny respondentky názorově shodly. Všechny byly vděčné za poskytnutou pomoc a vnímaly pracovníky pozitivně. *„Jo snažili se. Nejvíc se mi líbilo, že fakt se mi že mě neodsuzovali prostě za to, že mam nějakou minulost a koukali jenom na to, že se snažím něco dělat, že sem si udělala toho sanitáře, že mam nějaký cíl v životě, a s tím mi hrozně chtěli pomoci. Že když je motivace, je půl cesty k cíli vyhraná, nebo víte jak to myslím. ou pro mě i dost tou oporou no.“* (R3) *„Dost mi ta paní sociální pomohla. Nenarazila jsem na nikoho, kdo by mě měl jako chtěl odsuzovat.“* (R4)

Na otázku: **jakých vzdělávacích aktivit či programů jste se po propuštění zúčastnila**, odpověděly respondentky (R1, R2 a R4), že se vzdělávacího programu nezúčastnily. Zato R5 sdělila, že se zúčastnila vzdělávacího programu v jedné nejmenované neziskové organizaci. Kurz byl zaměřen na práci na počítači. *„Bylo to o tom, že jsme se učily na počítači i hodně. Dělali jsem v programech, vyhledávali, dělali s tabulkama a tak.“* (R5) R3 se vzdělávala dál. V odpovědi uvedla: *„Já jsme si už ve vězení, jak sem řekla před chvílí... Jak jsem si udělala ten sanitářskej kurz, tak pak když mě pustili, tak jsem si ještě udělala nějaký kurzy v nemocnici. Jako ohledně bezpečnosti na pracovišti a ráda bych si i udělala kurz na pracovníka v sociálních službách. Asi příští rok to zkusím a uvidím.“*

Na otázku: **jak se změnil Váš postoj k sobě a k Vašemu kriminálnímu jednání**, se opět na odpovědích respondentky poměrně shodly. *„Hodně mě to změnilo celkově. Teď si té svobody fakt vážím. Mrzí mě, že sem na to přišla až teď, když už jsem stará. Kvůli i životu, co jsem vedla předtím, tak teď jsem nemocná a zdraví je fakt jenom jedno. Už se nikdy nechci dostat do vězení a nechci nikdy už nic spáchat, nestojí mi to určitě za to. Ale vůbec jako.“* (R5) *„Hodně se změnil, už bych to fakt nedala bejt znovu bez dětí a bez přítele a prostě hodně lituju no.“* (R4) *„No jako už jsem vám říkala, že jako ho toho napadání prostě jako nelituju, fakt si stojím za tím. Ale jako musím říct, že jsem i tím zjistila, že i třeba třeba dluhama, že už vím hodně i o tom a jak se jako vyvarovat situacím, díky kterým jsem se i dostala do těch dluhů.“* *„Ne fakt, jako jak říkám, už nechci jít zpátky i kvůli dětem i kvůli sobě.“* (R3) *„Jako já sem na sebe postupně začala jako nahlížet*

jinak... je to i tím. Jako tou vírou... Asi jsem si prostě musela odpustit, nebo jako vědět, že mi bude odpuštěno. Nebo že mi někdo dokáže i mě prostě naslouchat.“ (R2) „Hodně mě to změnilo celkově. Ted' si té svobody fakt vážím. Mrzí mě, že sem na to přišla až ted', když už jsem stará. Kvůli i životu, co jsem vedla předtím, tak ted' jsem nemocná a zdraví je fakt jenom jedno. Už se nikdy nechci dostat do vězení a nechci nikdy už nic spáchat, nestojí mi to určitě za to. Ale vůbec jako.“ (R5)

5.4 DISKUSE

Odpovědi respondentek na 1. výzkumnou otázku (zabývající se důvodem kriminálního jednání pachatelek trestných činů) skýтали kódy jako „finanční situace“, „závislosti“, „nefunkčnost partnerských vztahů“, „rodinné zázemí“ a „sebereflexe“. Tato výzkumná otázka přímo nesouvisela s cílem výzkumu, sloužila spíše k pochopení situace respondentek a navazujících výzkumných otázek. Výzkumná část zjistila, že důvodem pro kriminální jednání je u dvou žen převážně chudoba (R2, R4). Zmínily se také o dlužích. Dalším důvodem byla závislost na alkoholu či tvrdších drogách o které se zmínila R1 a R3. Dalším důvodem byl také problém s partnerem, který vyústil i v domácí násilí (R1). R4 se také zmínila o nefunkčním rodinné zázemí, kdy její otec byl ve VTOS a respondentka vyrůstala v dětském domově. Zde se nabízí teorie transgeneračního přenosu. R5 se také svěřila s problémem zvládat vztek.

Co se týče vlivu vzdělávání při VTOS (2. výzkumná otázka), zde byli zaznamenány kódy jako „psychická vyrovnanost“, „víra“ a „pracovní morálka“. Tři respondentky uvedly, že byly rády za pracovní příležitost. Pracovaly rády, jelikož chtěly především vyplnit čas při výkonu trestu a udržet si produktivní režim dne. Podle slov respondentek jim to i pomohlo ve zvládnutí pracovního dne po propuštění (tři z pěti respondentek jsou nyní zaměstnané). Tři respondentky sdělily, že na společenské aktivity dobrovolně nechodily, jelikož se chtěly izolovat od ostatních z důvodu nedostatečného soukromí. Na otázku: kdo jim nejvíce pomohl k seberozvoji při VTOS, odpověděly: vychovatelka (R1, R4, R5), sociální pracovnice (R2) a pro R3 to byl Bůh. Právě pro R3 byla velkým pomocníkem právě samotná víra. Jelikož začala při výkonu trestu zastávat křesťanské zásady, rozhodla se pomáhat lidem. Díky možnosti vzdělávání ve věznici, mohla absolvovat kurz na sanitáře a následně vykonávat tuto velmi potřebnou a záslužnou práci.

Následkem působení pracovníků vězeňské služby (vzdělávání a vychovávání) došlo u respondentek i k větší psychické pohodě a vyrovnanosti. Není to ale důsledkem absolvování určitého vzdělávacího programu. Jedna respondentka se žádného programu nezúčastnila. R1 a R2 absolvovaly program cílený na dluhovou problematiku, R4 na péči o děti a R3 absolvovala již zmíněný kurz.

Poslední výzkumná otázka se zaměřovala na vliv vzdělávání po propuštění z VTOS, kdy navazovala péče postpenitenciární. Zde byly zaznamenány kódy jako „zaměstnanost“, „rozvíjení osobnostních předpokladů“ a „sebepřijetí/odpuštění“. Pomoc respondentkám poskytla nejmenovaná nezisková organizace, sociální kurátoři a probační úředníci. Jak již bylo zmíněno výše, zaměstnané respondentky jsou tři. Pouze dvě respondentky absolvovaly vzdělávací program po propuštění z vězení, ač každá sdělila, že jim to bylo nabídnuto. Z výpovědí respondentek je zřejmé, že samotný proces vzdělávání jim poskytl větší nadhled a určité sebepřijetí. U R3 to bylo především skrze náboženství, kdy přejala křesťanské hodnoty a účastnila se akcí a seminářů pracovníků Duchovní vězeňské péče. Ve výzkumu bylo zjištěno, že ač chybí stále motivace od samotných pachatelek, tak to, že na ně neustále výchovně působí pracovníci, směřuje k seberozvoji a ke zlepšení života odsouzených žen.

Co se týče konkrétních návrhů a doporučení pro praxi, je pro tuto cílovou skupinu vzdělávacích doporučen i online prostor pro vzdělávání. Například ve výzkumu bylo zjištěno, že se většina respondentek nechtěla interagovat s ostatními vězeňkyněmi, proto i vázla motivace účastnit se vzdělávacích programů. Moderní prostory věznic nyní naplňují požadavky umožňující efektivní zacházení s vězněnými osobami, napomáhají naplnit účel výkonu trestu odnětí svobody. V dokumentu „Návrh kroků ke zlepšení práce s pachateli“ z roku 2022, se poukazuje ale i na stinnou stránku věci, a to jsou stále finanční možnosti státního rozpočtu. Online forma vzdělávání by se mohla upřednostnit dále i v postpenitenciární péči, kdy by se mohly propuštěné ženy vzdělávat v oblastech, které jsou pro ně atraktivní i důležité. Musí zde být kladen i důraz na určitou socializaci, proto by vzdělávání mohlo být jak online formou, tak i prezenční formou.

„Právě andragogika se snaží převést životní problémy jednotlivce a společnosti na problémy řešitelné učením. Úkolem andragogiky je tedy hledat formy a metody umožňující podněcující učení se dospělého.“⁸⁸

V postpenitenciární péči by se vzdělavatelé mohli více zaměřit na zefektivnění vzdělávání u pachatelůk přes vzdělávací metody a formu. Efektivní forma se jeví jako kombinovaná, jelikož obsahuje samostatnou činnost a kvalifikovanou poradu. Dále je zde důraz i na metody jakožto cvičení, přednáška, diskuse či názorně-demonstrační metody.⁸⁹

Dalším tématem pro zvýšení motivace je i osobnost lektora. Nezisková organizace Rubikon sděluje, že 32 % jejich stávajících zaměstnanců má kriminální minulost. Tito zaměstnanci jsou zapojováni do všech aktivit, jelikož je jejich zkušenost je nezastupitelná. U této cílové skupiny by se měl lektor snažit převážně o autenticitu a upřímnost. Je tedy stěžejní, aby lektorem kurzů pro pachatelky trestných činů byl někdo, kdo je více ponořen do této problematiky a ví, jak efektivně komunikovat s cílem motivovat a vzdělávat tuto cílovou skupinu.

⁸⁸ BENEŠ, Milan. Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, str. 18. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5.

⁸⁹ KRÝSTOŇ. Andragogické aspekty využívání volného času. Banská Bystrica, 2011, str. 11. ISBN 978-80-557-0240-7.

ZÁVĚR

Tato předkládaná bakalářská práce se věnovala tématu vzdělávání pachatelek trestných činů v České republice. Cílem bylo především zjistit, jak ovlivnil proces vzdělávání život pachatelky trestných činů po propuštění z vězení. Dílčími cíli bylo objasnit vzdělávání v penitenciární a postpenitenciární péči. Tyto cíle byly naplněny díky teorii a výstupem z tří výzkumných otázek, které byly stěžejní v kvalitativním výzkumu.

V teoretické části autorka popsala historii vzdělávání a výchovného působení na vězňené ženy, dále obsáhla kapitolu o vzdělávání odsouzených žen a poslední kapitolu zaměřovala na postpenitenciární péči. Práce docílila zaměření se na důležitost přesahu integrace a procesu vzdělávání i mimo působení vězeňské služby.

Praktická část práce byla zaměřena na kvalitativní výzkum, kdy k procesu sběru dat byly využity polostrukturované rozhovory s pěti respondentkami. Autorka se snažila o vytvoření konkrétního kvalitativního výzkumu v oblasti vzdělávání odsouzených žen. Snažila se o objasnění pohledu samotných pachatelek trestných činů na ovlivnění procesu vzdělávání na jejich životy. Výzkum zjistil, že ženy opravdu vidí pozitivní výsledky související právě s procesem vzdělávání.

Výzkum přinesl ucelený pohled pachatelek na dané ovlivnění procesem vzdělávání. Přínosem jsou právě dojmy respondentek a jejich strana příběhu. Ženy, kterých se celé téma této předkládané práce týká, jsou nejvhodnějším zdrojem pro autentické poznatky, které byly pro výzkum zjištěny.

Výzkum by se mohl dále eventuálně rozšířit a zaměřit na transgenerační přenos z odsouzených žen na jejich potomky, či na fenomén závislosti jako stěžejní příčina ženské kriminality. Zde autorka vidí potencial porovnat mužskou a ženskou kriminalitu v závislosti užívání alkoholu a získaná data diferencovat a srovnávat.

Závěrem by autorka chtěla podotknout, že je důležité oceňovat a uznávat celoživotní vzdělávání jako klíčový faktor ovlivňující celkovou kvalitu života odsouzených žen.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENEŠ, Milan. Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5.

BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. Slovník sociální patologie. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.

ČAPEK, Karel. Hovory s T. G. Masarykem. Praha: ČS, 1990. ISBN 80-202-0170-X.

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: (kriminologický pohled na terciární prevenci). Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-207-2.

DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. České vězeňství. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-066-0.

František Josef ŘEZÁČ, *Vězeňství v posavadních spůsobech svých s návrhem o zdárnějším trestání a polepšování zločinců*, Reprint 1995, in: Příloha časopisu České vězeňství č. 4/5 1995.

KÝR. Historická penologie. Praha: Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2013. ISSN 2533-803X.

LEŠKOVÁ, Lýdia. Sociálny pracovník v penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti. V Tribunu EU 1. vyd. Brno: Pre Teologickú fakultu Košice, Katolícku univerzitu v Ružomberku vydal Tribun EU, 2013, s. 31-32. Librix.eu. ISBN 978-80-263-0554-5.

MAŘÁDEK, Vladimír. Vězeňství. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7368-002-5.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ. Kapitoly z penologie I. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-264-5.

ŠPANKOVÁ, Jana. Resocializácia odsúdených. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 69. ISBN 978-80-7380-484-8.

Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vydání: dvanácté. Praha: Armex Publishing, 2022, .§39a 2.odstavec. ISBN 978-80-87451-89-2.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

CRESWELL, John W. Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches. 3rd ed. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, c2013. ISBN 978-1-4129-9530-6.

KRYSTOŇ. Andragogické aspekty využívania voľného času. Banská Bystrica, 2011. ISBN 978-80-557-0240-7.

ROTH, Mitchel P. An eye for an eye: a global history of crime and punishment. Anglie: Reaktion Books, 2014. ISBN 978-17-802-3359-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

Akční plán Koncepce vězeňství do roku 2025 pro rok 2017 [online]. 2017. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/762277/Ak%C4%8Dn%C3%AD+pl%C3%A1n+koncepce+v%C4%9Bze%C5%88stv%C3%AD_2017.pdf/205a0acc-1866-4da0-b3fb-971f57a5a0d3.

Č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: . ročník 2006. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

FISTRO: SMART metoda: Jak správně definovat cíle [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://fistro.cz/aktuality/smart-metoda-jak-spravne-definovat-cile/>

In: MASIAROVÁ, Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky [online]. [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

KLEPÁRNÍK, Martin. Vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu. Brno, 2017. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/mk1bn/bakalarka_cela_cislovana_fin_15.4.pdf

Probační programy. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/resocializacni-projekty/>

STROUHALOVÁ, G. Současné možnosti vzdělávání žen ve výkonu trestu v České republice [online]. Praha, 2018, s. 28 [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103577/130239360.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova

Úředník PMS: Postpenitenciární péče. Sociální práce [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/profesiogramy/urednik-pms/>.

Vězeňská duchovenská péče: Postpenitenciární péče [online]. [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://www.vdpcr.eu/postpenitenciarni-pece/>

Věznice Světlá nad Sázavou: Spolupráce s nevládními organizacemi. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/spoluprace-s-neziskovymi-a-dalsimi-organizacemi>

Věznice Světlá nad Sázavou: Vzdělávání vězňů. Vězeňská služba České republiky [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/vzdelavani-veznenych>

VOJTÍŠEK. Výzkumné metody: Metody a techniky výzkumu a jejich aplikace v absolventských pracích vyšších odborných škol [online]. 2012 [cit. 2023-03-03]. ISBN 978-80-905109-3-7. Dostupné z: https://skoly.praha.eu/files/=84121/Skripta%20V%C3%BDzkumn%C3%A9_metody.pdf

Zákon č. 555/1992 Sb.: Zákon České národní rady o Vězeňské a justiční strážci České republiky. In: . ročník 1992. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. In: . Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>.

AL PASO Vysočina: Naše služby [online]. [cit. 2022-06-011]. Dostupné z: <https://trebic.charita.cz/nase-sluzby/al-paso-vysocina/>.

Penitenciární a sociální andragogika [online]. [cit. 2023-01-13]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/152794/150053722.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

AMNESTY INTERNATIONAL: Hnutí [online]. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: www.amnesty.cz/hnuti.

Evropská vězeňská pravidla [online]. 2006. [cit. 2023-03-03]. ISSN 1213-9297. Dostupné z: <https://docplayer.cz/409053-Evropska-vezenska-pravidla.html>

RUBIKON: Kdo jsme [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: www.rubikoncentrum.cz/kdo-jsme/

SANANIM: Práce pro ženy ve vězení [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <http://old.sananim.cz/projekty/prace-pro-zeny-po-vezeni.html>

Sociální kurátor [online]. [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/1049959/socialni_kurator.pdf/13e4d622-a29a-53a9-237a-cf482b4b8ed0

Vězeňská duchovenská péče [online]. [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.vdpcr.eu/>

Statistická ročenka vězeňské služby [online]. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>.

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ: Poslání a činnost [online]. [cit. 2023-08-011]. Dostupné z: www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/.

SEZNAM ZKRATEK

VTOS - Výkon trestu odnětí svobody

TČ - Trestný čin

SEZNAM TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1:	17
Tabulka 2:	29
Tabulka 3:	44
Tabulka 4:	45

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Informovaný souhlas	I
---------------------------------------	---

Příloha A – Informovaný souhlas

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas týkající se absolventské práce na téma: „Vzdělávání pachatele trestných činů v České republice“

Byla jste požádána o spolupráci k rozhovoru a audio nahrávce za účelem získání dat a informací pro potřeby zpracování bakalářské práce na Univerzitě Jana Amose Komenského Praha

Důraz je kladen na:

1. Anonymitu informantek – v zápisech rozhovorů atp. budou odstraněny (i potenciálně) identifikující údaje.

2. Mlčenlivost studentky ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu (s tím, že se získanými daty a informacemi budu pracovat výhradně já).

3. Jako informantka máte právo kdykoli odstoupit od výše uvedené spolupráce.

Děkuji za pozornost věnovanou těmito informacím a žádám Vás tímto o poskytnutí souhlasu s Vaší spoluprací v intencích výše uvedených.

.....

Jméno a příjmení studentky (e-mail, resp. tel studentky).

Podpis studentky:

Udělují souhlas s mou spoluprací/účastí ve výše uvedeném smyslu.

(Jméno) Podpis informantky:

V dne

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Hana Holatová

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Vzdělávání pachatelek trestných činů v České republice

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů českých použitých zdrojů: 12

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 3

Počet internetových zdrojů: 24

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Ing. Krpálková Krelová Katarína Ph.D.